

OPINNÄYTETYÖ

- Toivo parasta ja valmistaudu pahimpaan**
- **Selvitys Suomeen tapahtuvien lapsikaappausten
ennaltaehkäisemiseksi**

Kirsi Anttila

Yhteisöpedagogi (YAMK)
(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(4/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi Yamk

Tekijät: Kirsi Anttila

Opinnäytetyön nimi: Toivo parasta ja valmistaudu pahimpaan - Selvitys Suomeen tapahtuvien lapsikaappausten ennaltaehkäisemiseksi

Sivumäärä: 43 ja 15 liitesivua

Työn ohjaaja: Kristiina Vesama

Työn tilaaja: Kaapatut Lapset ry

Parisuhteen ja perheen perustaa ulkomaille yhä useampi suomalainen. Rakkauden huumassa ei välttämättä osata tai ei haluta huomioida mahdollisia ongelmia, joita voi aiheutua mikäli uuden maan kulttuuri poikkeaa totutusta länsimaisesta kulttuurista.

Kehittämistyön tavoite oli olla kehittämässä työn tilaajan Kaapatut Lapset ry:n ennalta ehkäisevää toimintaa keräämällä tietoa ja kokemuksia siitä, mitä neuvoja ulkomaille jo perheen perustaneet vanhemmat antaisivat heille, jotka ovat vasta suunnittelemassa parisuhteen perustamista ulkomaille. Tiedonkeruun tarkoituksena oli omalta osaltaan ennaltaehkäistä Suomeen tapahtuvien lapsikaappaustilanteiden syntymistä.

Kehittämistyö toteutettiin verkkokysely- ja teemahaastattelumenetelmillä. Vastausten perusteella rakensin Kaapatut Lapset ry:n verkkosivuille tietopakettia neuvoista, joita kyselyyn vastanneet antoivat. Teemoina olivat: mitä kaikkea tulee ottaa huomioon ulkomaille perhettä perustettaessa uuden kotimaan tavoista, uskonnosta, laeista, kotoutumisen onnistumisesta, erosta ja lasten huoltajuudesta sekä ystävien ja sukulaisten asenteista.

Osassa vastauksia korostui selkeästi kahden eri kulttuurin eroavaisuudet. Näitä olivat muun muassa uuden asuinmaan lait ero- ja huoltajuustilanteissa. Se mihin kukaan ei voi täysin varautua, ja nämä haasteet ovat yleisiä kulttuurista, uskonnosta tai kansalaisuudesta riippumatta, on mustasukkaisuus, väkivalta, omistushalu tai kumppanin käytöksen muuttuminen lapsen syntymän tai avioliiton solmimisen jälkeen.

Vastaajat toivat esiin sen, että rakastumisen huumassa ei välttämättä ensimmäisenä etsi tietoa Kaapatut Lapset ry:n sivuilta. Olisi hyvä, jos esimerkiksi Kaapatut Lapset ry:n verkkosivuille kootuista neuvoista jaettaisiin informaatiota maistraatteihin, sosiaalitoimistoihin ja perheneuvoloihin. Monissa ammattioppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa on kulttuureihin liittyä opintoja, ja moni tutkinto-opiskelija lähtee myös ulkomaille opiskelemaan. Näihin opintoihin voisi myös jollain tavalla liittää tutkimustuloksissa esiin tulleita aiheita. Kehittämistyö

Asiasanat: lapsikaappaus, ulkosuomalaisuus, kaksikulttuurinen avioliitto

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities

Author: Kirsi Anttila

Title: Hope for the best and prepare for the worst- Study to prevent child abduction in Finland

Number of Pages: 43 and 15 attachment pages

Supervisor: Kristiina Vesama

Commissioned by: Abducted Children Finland NGO

More and more Finns are setting up a relationship and family abroad. In the heat of love, you may not know how to, or you don't want to take into account the potential problems that may arise if the culture of a new country differs from the usual Western culture.

The aim of the development work was to help develop the preventive activities of the Abducted Children's Association, who commissioned the work, by collecting information and experiences on what advice parents who had already started a family abroad would give to those who are just planning to start a relationship abroad. The purpose of the data collection was to prevent the emergence of child abduction situations in Finland.

The development work was carried out using online survey and thematic interview methods. Based on the answers, an information package was built on the website of the Abducted Children's Association on the advice given by the respondents. The themes were: what should be taken into account abroad when setting up a family in the ways, religion, laws, success of integration, divorce and custody of children, and the attitudes of friends and relatives.

Some of the answers clearly highlighted the differences between the two different cultures. These included, for example, the laws of the new country of residence in divorce and custody situations. What no one can fully prepare for, and these challenges are common regardless of culture, religion, or nationality, is jealousy, violence, possessiveness, or a change in the behavior of a partner after the birth of a child or marriage.

The respondents pointed out that in the heat of falling in love, you may not be the first to look for information on the website of the Abducted Children's Association. It would be good if, for example, information about the advice collected on the website of the Abducted Children's Association were distributed to local register offices, social welfare offices and family clinics. Many vocational schools and universities of applied sciences have studies related to cultures, and many degree students also go abroad to study. These studies could also in some way be accompanied by topics raised in the research results. The development work gives those planning to start a family abroad the starting points to prepare for different situations and ways to make a decision.

Keywords: Finnish expatriate, abducted children, multicultural marriage

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	8
	2.1 Kaapatut lapset ry ja työn tavoite	8
	2.2 Ulkosuomalaisia auttavia tahoja ja tutkimuksia aiheesta	9
3	SUOMALAINEN KAKSIKULTTUURISESSA PERHEESSÄ ULKOMAILLA.....	11
	3.1 Ulkosuomalaisuus.....	11
	3.2 Kulttuuri-identiteetti ja tasa-arvo.....	12
	3.3 Kaksikulttuurinen perhe ja kotoutuminen ulkomaille.....	14
	3.4 Ulkomaille asuminen haastaa parisuhteen	15
	3.5 Lapsikaappaus ja kansainvälinen oikeusapu.....	16
4	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA ANALYSOINTI	19
5	LAKEE-SELVITYKSEN TULOKSET	24
	5.1 Vastaajien perustiedot ja käsitys tasa-arvosta.....	24
	5.2 Uuden kulttuurin ja uskonnon tuntemus	27
	5.3 Uuden asuinmaan lakien tuntemus, ero- ja huoltajuusasiat.....	30
	5.4 Kotoutuminen ja perhesuhteet	32
	5.5 Lastenkasvatus	33
	5.6 Talousasiat ja matkustaminen maasta.....	35
6	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	38
7	POHDINTAA JA EHDOTUKSIA.....	39
	7.1 Kehittämisen prosessin sujuminen	41

7.2 Kehittämisehdotuksia.....	41
LÄHTEET	43
LIITTEET.....	49

1 JOHDANTO

”Kun rakastuu, ei rakastetun etninen tausta, kulttuuri tai menneisyys merkitse mitään...Rakastunut haluaa syleillä kaikkea, mikä liittyy toisen maahan, kulttuuriin, sukuun ja perheeseen. Mahdollisia vaikeuksia tai esteitä ei tee mieli pohtia. Omien tavoitteiden ja toiveiden miettiminen ei huuman keskellä tunnu tärkeältä.” (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 68.)

Lainaus tiivistää hyvin sen, että rakastumisen huumassa ei haluta miettiä mahdollisia negatiivisia asioita, joita voi sattua kun suhteeseen tulee karikoita. Oli kyseessä sitten yhden kulttuurin tai kahden kulttuurin väliset perheet, suhteeseen saattaa edetä liian nopeasti ja toista tuntematta. Mikäli perheessä on lapsia ja tulee ero, saattaa tulla varsinkin ulkomailla asuville kahden kulttuurin perheille yllättäviä mutkia matkaan, mikäli ei ole ennalta perehtynyt uuden asuinmaan kulttuuriin ja lakeihin.

Mikäli uudessa kotimaassa tulee ongelmia, kumpikaan vanhempi ei saa palata ilman toisen huoltajan suostumusta lähtömaahansa. Vaikka perhe-elämä loppuisi, on varauduttava jäämään tähän maahan, mikäli haluaa asua samassa maassa lastensa kanssa. Näin ollen kannattaa heti alussa pyrkiä kotoutumaan niin, että mahdollisen eron jälkeenkin on jäljellä jokin turvaverkko: ystäviä, taloudelliset mahdollisuudet, yhteiskunnan tunteminen niin, että ei putoa sen ulkopuolelle. (Räisänen 2022.) Pahimmassa tapauksessa Suomeen palaava vanhempi saattaa syyllistyä lapsikaappaukseen.

Tässä työssäni pyrin kehittämään Kaapatut Lapset ry:n ennalta ehkäisevää toimintaa Suomeen kohdistuvien lapsikaappausten ehkäisemiseksi. Keräsin kyselyn ja teemahaastattelujen (liite 1) kautta neuvoja ja kokemuksia kysymykseen, mitä neuvoja jo perheen ulkomaille perustaneet antaisivat heille, jotka ovat vasta suunnittelemassa ulkomaille perheen perustamista. Kehittämistyön konkreettinen tuotos oli WordPress-ohjelmalla luotu tietopaketti (liite 2) saaduista neuvoista Kaapatut Lapset ry:n Suunnitteletko perheen perustamista ulkomailla? - verkkosivulle.

Tietopaketin avulla on tarkoitus helpottaa sopeutumista uuden maan kulttuuriin, kumppanin perheeseen ja maan tapoihin. Kehittämäni tietopaketti sisältää neuvoja mitä on hyvä huomioida ja mistä on hyvä ottaa selvää ennalta:

- Yleisiä ohjeita sopeutumiseen ja kotoutumiseen
- Uuden asuinmaan asumis- ja talouskäytäntöihin
- Mitä asioita on hyvä tietää perhettä suunnitellessa
- Minkälaista perhe-elämä uudessa asuinmaassa on

- Mitä on hyvä tietää eron varalta, ja eron tullessa

Verkkosivujen avulla ulkomaille muuttoa suunnittelevat saavat tietoa siitä mitä heidän olisi hyvä ottaa selville ennen muuttoa, jotta yllätyksiä ei pääsisi syntymään mahdollisen eron sattuessa.

Kehittämistyöni viitekehyksenä olen käyttänyt ulkosuomalaisuuden käsitteen avaamista, kulttuuri-identiteettiä, tasa-arvokäsitystä, mitä tarkoittaa kaksikulttuurinen perhe ja lapsikaappaus, sekä kotoutumisesta ulkomaille. Mahdollisia jatkotutkimuksia varten kehittämistyölle annettiin työnimi LAKEE, eli Selvitys LAPsiKaappauksen Ennalta Ehkäisemiseksi Suomi-Seuran ehdotuksesta. Tutkimuksen aihe on ajankohtainen sillä vuonna 2020 Suomeen kaapattiin 10 lasta. Eri kulttuurien välisiä parisuhteita on suurimmaksi osaksi tutkittu vain Suomessa asuvien perheiden parissa, joten työni tuottaa uutta tietoa ulkomaille perheen perustaneiden kahden kulttuurin perheissä asuvien neuvojen avulla.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esittelen työni tilaajan ja kerron kehittämistyöni tavoitteesta, muista aiheeseen liittyvistä tutkimuksista sekä ulkosuomalaisia auttavista järjestöistä.

2.1 Kaapatut lapset ry ja työn tavoite

Työn tilaajana oli vuonna 1997 perustettu järjestö Kaapatut Lapset ry. Se on Ensi- ja Turvakohtien Liitto ry:n, Yhden Vanhemman Perheiden Liiton ja Kansalaisareenan jäsenjärjestö. Yhteistyötä järjestö tekee oikeusministeriön, ulkoasiainministeriön, järjestöjen ja viranomaisten kesken. Kansainvälistä yhteistyötä tehdään Missing Children Europe -järjestön kanssa. (Kaapatut Lapset ry 2021a.) Toiminta auttaa ja tukee kansainvälisen lapsikaappauksen, kaappausuhan tai vaikean kansainvälisen huoltokiistan kohteena olevia lapsia sekä puolustaa heidän perus- ja ihmisoikeuksiaan. Toiminnassaan yhdistys pyrkii ottamaan yhdenvertaisesti huomioon sekä isän että äidin intressit mutta keskeisimmällä sijalla on lapsen etu ja oikeus olla joutumatta kansainvälisen lapsikaappauksen tai vaikean ja repivän huoltoriidan kohteeksi ja uhriksi. (Kaapatut Lapset ry 2021a.)

Koko toiminnan tavoitteena yhdistyksessä on, että kaapatut lapset saadaan mahdollisimman pian palautettua vakinaiseen asuinmaahansa, mahdollisimman moni lapsikaappausuhka saadaan poistettua ja lapsikaappaus estettyä, vaikeissa kansainvälisissä huoltokiistoissa vanhemmat löytävät ratkaisun ilman lapsikaappausta tai sen uhkaa tai toisen vanhemman vieraannuttamista sekä kyseisissä tilanteissa elävät perheet saavat tukea ja neuvoja. (Kaapatut Lapset ry 2021b.)

Vuonna 2020 kaapattiin Suomesta 21 lasta ja Suomeen 10 lasta. Jo aiemmin Suomesta oli kaapattuna 20 lasta. Kaikkiaan lapsikaappaus kosketti 51 lasta ja 35 perhettä. Vuoden lopussa tilanne oli kesken 20 lapsen osalta. Uusista lapsikaappauksista vain yksi lapsi kaapattiin maahan, joka ei ole mukana Haagin kansainvälisessä lapsikaappaussopimuksessa. (Haagin lapsi-kaappaussopimus sekä Lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta tehty eurooppalainen yleissopimus eli ns. Bryssel Iia). (Kaapatut Lapset ry 2021d.) Vuonna 2019 kaappaukset koskettivat 67 lasta, koronavuosi hieman vähensi kaappauksia (Kaapatut Lapset ry 2021e). Kaapatut Lapset ry:n strategiassa 2020–2024 yhtenä arvoista on lapsen oikeus olla turvallisesti yhteydessä molempiin vanhempiinsa, ja olla joutumatta lapsikaappauksen, muun väkivallan tai vainon kohteeksi. Vuoden 2024 yhteiskunnallisena visiona on että lapsikaappausten määrän kasvu saadaan pysäytettyä tiedon ja neuvonnan avulla. (Kaapatut Lapset ry 2021f.)

Kehittämistyön tavoite oli olla kehittämässä Kaapatut Lapset ry:n ennalta ehkäisevää toimintaa keräämällä tietoa ja kokemuksia siitä, mitä neuvoja ulkomaille jo perheen perustaneet vanhemmat antaisivat heille, jotka ovat vasta suunnittelemassa parisuhteen perustamista ulkomaille. Neuvot ovat osa ennalta ehkäisevää työtä lapsikaappauksien ehkäisemiseksi. Hankin vastaukset kehitystyöhöni kyselyn ja teemahaastattelujen avulla (liite 1). Vastausten perusteella rakensin Kaapatut Lapset ry:n verkkosivuille tietopakettin neuvoista, joita kyselyyn vastanneet antoivat. Kyselyn ja haastattelujen teemoina olivat: mitä kaikkea tulee ottaa huomioon ulkomaille perhettä perustettaessa uuden kotimaan tavoista, uskonnosta, laeista, kotoutumisen onnistumisesta, erosta ja lasten huoltajuudesta sekä ystävien ja sukulaisten asenteista. Tietopaketti verkkosivuille oli myös Kaapatut Lapset ry:n toiminnanjohtajan pitkäaikainen toive. Kehittämistyöni konkreettinen tulos verkkosivusto ja raportti keskittyy ennaltaehkäisyyn mutta tilanteeseen, jossa omalla toiminnalla ja ymmärryksellä voidaan ehkäistä ja varautua mahdollisiin lapsikaappausilanteisiin. Tavoitteena oli myös, että kehittämistyöstä tulisi olemaan hyötyä tärkeän tiedon jakajana myös muille yhdistyksille, jotka tukevat ja tekevät työtä monikulttuurisuuden-, kotoutumisen-, ulkosuomalaisten ja heidän perheidensä parissa.

2.2 Ulkosuomalaisia auttavia tahoja ja tutkimuksia aiheesta

Ulkomailla asuvia suomalaisia tukevia järjestöjä ja yhdistyksiä on useita. Kansanvalistusseuran ja Suomi-Seuran yhteistyöhanke Perhe maailmalla – projekti jakaa luotettavaa tietoa ulkomailla asumisen tueksi. Sivuilla jaettu tieto kohdistuu pääsääntöisesti käytännön järjestelyihin ulkomaille muutettaessa, siellä asuessa, ja takaisin palatessa. (Perhe maailmalla-projekti.) Familia ry kertoo olevansa Suomen ainoa kahden kulttuurin perheen vertaistoiminnan järjestäjä ja asiantuntija. Familia lisää tietoa Suomessa asuvien kahden kulttuurin perheiden erityispiirteistä ja tarpeista sekä tukee ja kehittää Suomessa yhdenvertaisen monikulttuurisen suomalaisen yhteiskunnan rakenteita. (Familia ry 2022a.)

Merimieskirkko on julkaissut Ulkosuomalaisten oppaan, joka on tehty parantamaan ulkomailla asuvien ja liikkuvien suomalaisten elämänlaatua. Opas auttaa sellaisten asioiden ennaltaehkäisyssä, tunnistamisessa ja hoidossa, jotka saattavat sekoittaa normaalin päiväjärjestyksen. Oppaassa käsitellään yleisluontoisesti elämään liittyviä kriisejä ja painotetaan niistä selviytymistä. (Onuigbo & Karjalainen 2021.)

Opinnäytetöitä löytyi muun muassa sosiaalialan koulutusohjelmista. Kase:n 2020 opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena olivat Suomessa asuvat kahden kulttuurin lapsiperheet, joiden

vanhemmat pohtivat maastamuuttoa lasten kanssa. Kaapatut Lapset ry:n omissa 2002 ja 2005 suorittamissa kyselyissä kartoitettiin muslimimiesten kanssa avioituneiden suomalaisäitien kokemuksia perhe-elämän vaikeuksista, lapsikaappauksesta ja lapsikaappausuhasta sekä näkemyksiä huoltokiistaan johtaneista motiiveista ja tekijöistä. (Aarni, Isaksson, Khan & Räisänen 2008, 8.) Siirtolaisuusinstituutti teki vuonna 2020 kyselytutkimuksen Muuttuva ulkosuomalaisuus. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa ulkosuomalaisten elämästä ulkomailla ja heidän arjestaan (Hovi, Tervonen & Latvala-White 2021.)

Tanja Del Angelin 2021 valmistuneessa opinnäytetyössä Monikulttuuriset uusperheet dialogissa Kulttuurien kohtaaminen ja vuorovaikutus kahden kulttuurin uusperheessä - työn tavoitteena oli lisätä ymmärrystä monikulttuurisista uusperheistä sekä tarjota näkökulmia perheiden kohtaamiseen. Hän lähestyi uusperheiden monikulttuurisuutta ensisijaisesti kahden kulttuurin parisuhteen ja kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen näkökulmista. (Del Angel 2021.) Kaksikulttuuristen perheiden lastenkasvatuksen tukemisesta kaksikulttuurisissa perheissä on tutkinut Anna-Kaisa Appolis (2012) opinnäytetyössään Kahden kulttuurin perheet: Hiljaista tietoa ja hyviä käytäntöjä perheiden tueksi. Laura Ahmaojan (2017) opinnäytetyössä haettiin tietoa siitä, millaisia haasteita monikulttuuriset perheet ovat kohdanneet elämässään ja mitä merkitystä he antavat monikulttuurisuudelle ja monikielisyydelle.

Isoin osa kaksikulttuurisista liitoista tehdyistä tutkimuksista on laadullisia tapaustutkimuksia. Tutkimuksista ja opinnäytetöistä, joita suomessa on tehty, suurin osa tarkastelee liittoja jonkin tietyn ulkomaalaisryhmän kanssa. Kahden kulttuurin perheiden vanhemmuudesta ja perhe-elämästä ei tiedetä systemaattisesti paljoakaan, jotka perustuisivat edustaviin otoksiin tutkimuksissa. (Lainiala & Säävälä 2012, 20.)

3 SUOMALAINEN KAKSIKULTTUURISESSA PERHEESSÄ ULKOMAILLA

Esittelen tässä luvussa keskeiset käsitteet ja tietopohjan. Kuvaan aluksi luvussa 3.1 ulkosuomalaisuus-käsitteen merkitystä tässä kehittämistyössä. Luvussa 3.2 käyn lävitse kulttuuri-identiteettiä ja tasa-arvoa käsitteinä. Luvussa 3.3 kuvataan mitä tarkoittaa kaksikulttuurinen perhe ja 3.4 luvussa käsitellään kotoutumista ulkomaille. Tuon esille luvussa 3.5 haasteita ulkomailla asumisessa ja eroista kahdesta eri näkökulmasta, ja luvussa 3.6 kerrotaan mitä lapsikaappaus tarkoittaa virallisesti. Luvussa 3.7 kerrotaan tiivistetysti kansainvälisestä oikeusavusta ja sopimuksista lapsikaappaukseen liittyen.

3.1 Ulkosuomalaisuus

Ulkosuomalaisella tarkoitetaan Suomen ulkopuolella asuvaa Suomen kansalaista tai suomalaista syntyperää olevaa henkilöä. Ulkosuomalaisia on maailmalla yli 1,6 miljoonaa. Suurin osa heistä asuu Ruotsissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Ulkomailla asuvia suomen kansalaisia on noin 300 000. (Sisäministeriö 2021a.) Suomen tilastokeskus ei tilastoi kuin Suomessa solmituja avioliittoja, ulkomailla solmituista avioliitoista tilastoja ei ole saatavilla.

1900-luvun taitteessa Suomesta muutti yli 300 000 henkeä Pohjois-Amerikkaan ja 1950–1970-luvulla yli 400 000 henkeä Ruotsiin. Muuttojen seurauksena syntyivät suurimmat ulkosuomalaisyhteisöt. Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia on noin 300 000 ja suomalaistaustaisia arvioidaan olevan noin 1,5 miljoonaa. (Siirtolaisuusinstituutti 2021.) Suomen maastamuutto ulkomaille 2020 oli 15 084 henkilöä, mikä on yli 2 000 muutttoa vähemmän kuin edellisvuonna (Findikaattori 2021). 2000-luvun alusta vuoteen 2020 Suomesta on muuttanut ulkomaille keskimäärin 9 000–10 000 Suomen kansalaista vuosittain. Koronaviruspandemia ja siihen liittyvät matkustusrajoitukset ovat yhdessä brexitin (Britannian EU-ero vuonna 2021) kanssa kuitenkin jälleen muuttaneet tilannetta nopeasti. Suomen kansalaisten muuttojen määrä ulkomaille on vähentynyt merkittävästi ja vuonna 2021 se on ollut alhaisimmalla tasollaan sitten vuoden 1998. (Sisäministeriö 2021b, 11.)

Suomalaisista puolisoista suuri osa on asunut ainakin jonkin aikaa puolison kotimaassa mutta sinne muuttota lähitulevaisuudessa suunnittelee vain harva. Pareja ja perheitä työntävät Suomesta pois puolison työllistymisvaikeudet omalle alalle, vaikea ilmasto ja kieli, halu turvata

lasten kaksikielisyys ja -kulttuurisuus sekä joidenkin puolisoiden kohtaama nuiva ja ulossulkeva kohtelu suomalaisessa yhteiskunnassa. (Lainiala & Säävälä 2012, 10–11.)

Kaksikulttuuriset liitot ovat yleistyneet ulkomailla työskentelyn, opiskelun ja matkailun lisääntymisen myötä. Myös joka neljäs Erasmus-opiskelija on löytänyt vaihto-opiskelun myötä elämäkumppanin ja näistä suhteista arvioidaan syntyneen jo miljoona Erasmus-vauvaa. (Familia ry 2021b.) Oksi-Walter mainitsee ulkomaille muuton syiksi myös kielen oppimisen ja seikkailunhalun (Oksi-Walter 2004, 22). Määränpäät lähtijöillä ovat monipuolistuneet. Vielä vuonna 1990 lähes 70 prosenttia maastamuuttajista suuntasi Ruotsiin. Tämän jälkeen Iso-Britannia, Yhdysvallat, Saksa ja Espanja ovat nousseet Ruotsin rinnalle. Ruotsiin muuttaa enää vajaa kolmannes lähtijöistä. Suurin kasvu on suuntautunut EU-maihin mutta myös esimerkiksi Intian, Kiinan ja Japanin kaltaiset kaukaisemmat maat ovat nousseet uusina suosituimpien 20 kohde- maan joukkoon. (Sisäministeriö 2021b, 12.)

3.2 Kulttuuri-identiteetti ja tasa-arvo

On arvioitu, että maailmassa on noin 200 valtiota mutta yli 10000 erilaista kulttuuria. Kulttuurin yhdistäminen tiettyyn maahan on kuitenkin suhteellisen moderni ilmiö. Ihmisten lojaalius ja samastuminen tiettyä heimoa tai maa- aluetta kohtaan on muuttunut vähitellen lojaaliudeksi ja samastumiseksi kansalliseen kulttuuriin. Kulttuurilla tarkoitetaan yleiskielessä sellaisia tapoja, käytäntöjä, kieliä, arvoja ja maailmankatsomuksia, joiden katsotaan määrittävän ihmisryhmää esimerkiksi kansallisuuden, etnisyyden, alueen tai yhteisen mielenkiinnonkohteen perusteella. (Benjamin 2014, 60–61.)

Kulttuurin keskeinen koetinkivi on aina sen siirtäminen jälkipolville sellaisessa muodossa, että se voidaan vielä tunnistaa samaksi, että käsitys jatkuvuudesta säilyy. Kulttuuri on toisaalta myös dynaamista, alati liikkeessä ja muutoksen alla, koska asioille annetaan uusia merkityksiä erilaisissa tilanteissa. Kulttuurin muodot saattavat pysyä suhteellisen ennallaan mutta niiden tulkinnat voivat poiketa suuresti toisistaan esimerkiksi sukupolvien välillä. Kulttuuri kehittyy myös vuorovaikutuksessa, jossa omaksutaan joskus nopeastikin uusia asioita ja niistä muodostetaan uusia perinteitä. (Saukkonen 2014, 20.)

Ihmisyhteisöjä on erotettu toisistaan kulttuurisilla perusteilla yhtä kauan kuin ne ovat olleet toistensa kanssa tekemisissä ja vuorovaikutuksessa. Kulttuurin kriteereistä tärkeimpänä onkin yleensä pidetty nimenomaan kieltä, joka yhdistää samaa kieltä puhuvat ihmiset samalla kun se

erottaa ne, jotka eivät toisiaan ymmärrä. Viimeksi mainittujen kulttuurin osatekijöiden tai ilmenemismuotojen taustalla ajatellaan puolestaan usein olevan uskonnollisia tai laajemmassa mielessä elämäkatsomuksellisia käsityksiä hyvästä ja pahasta, pyhästä ja maallisesta sekä meistä ja muista. Uskontoa voidaan pitää myös kulttuurin yhtenä suhteellisen itsenäisenä taustaelementtinä. (mt., 17–18.) Kulttuuri-identiteetti koostuu kahdesta käsitteestä, kulttuurista ja identiteetistä. Ihmisyksilön identiteetti identiteettikäsitteessä korostaa tietoisuutta, tuntemuksia ja kokemusta omasta yksilöllisyydestä ja jatkuvuudesta. (mt., 15.)

Ihmisen identiteetti ei muodostu vain etnisyydestä, uskonnosta tai yhteiskuntaluokasta. Lisäksi siihen vaikuttavat sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, kieliryhmä ja yksilön mahdollinen erityisyys, esimerkiksi vammaisuuden tai sairauden tuoma samastuminen tiettyyn ryhmään. Joidenkin ihmisten identiteettiä määrittää vahvasti asuinalue, toisten ammatti ja toiset löytävät hengenheimolaisia saman harrastuksen piiristä. Paitsi kaikki edellä mainitut kulttuurit, yksilön identiteettiin vaikuttaa myös kansallinen kulttuuri. (Benjamin 2014, 67–68.)

Se, missä kulttuurissa on kasvanut, vaikuttaa olennaisesti tapaan hahmottaa asioita ja elämään yleensä; ajatus- ja arvomaailma syntyy aina vuorovaikutuksessa elinympäristön kanssa. Uudet kokemukset toisista kulttuureista suodattuvat oman maailmankatsomuksen ja arvojärjestyksen pohjalta. Näitä perittyjä kulttuuritekijöitä kannetaan aina mukana. Monet perityt tavat, merkit ja merkitykset ohjaavat tiedostamatta sosiaalista kanssakäymistä ja auttavat orientoitumaan jokapäiväiseen elämään. Niiden kadottaminen muutettaessa toiseen kulttuuriin on kulttuurishokki – omat ajattelu- ja käyttäytymismallit eivät yhtäkkiä toimikaan, joten niitä täytyy muokata uudelleen. (Hepola 2005, 11.) Ulkomaille muutettaessa kansallinen identiteetti saattaa puolestaan korostua ja isänmaan kulttuuriin liittyvät arvot tuntua tärkeämmiltä kuin koskaan aiemmin. Täten yksilö saattaa tulla ensimmäistä kertaa tietoiseksi kansallisuutensa merkityksestä omalle identiteetilleen ja tuntee itsensä vahvasti esimerkiksi suomalaiseksi. (Benjamin 2014, 65.)

Oma kulttuuri on kuitenkin ihmisoikeus ja jokaisen ihmisen tulisi voida elää henkilökohtaisten arvojensa ja uskomustensa mukaan. Tietyt maahanmuuttajan kulttuuriin pohjautuvat käytännöt eivät ehkä kuitenkaan ole sallittuja uudessa yhteiskunnassa, kuten moniavioisuus, ympärileikkaus, pakkoavioliitot, ja häpeämurhat. Etnisyyteen, uskontoon tai kulttuuriin perustuvat syyt eivät koskaan oikeuta ihmisoikeuksien loukkaamista tai minkäänlaista syrjintää. (mt., 72.)

Sukupuolten välinen tasa-arvo tarkoittaa miesten ja naisten yhtäläisiä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä mahdollisuuksia niin kotona, työelämässä kuin yhteiskunnassakin. Naisten ja miesten

roolit ja tehtävät ovat enimmäkseen opittuja käyttäytymismalleja, joihin voidaan vaikuttaa. Tasa-arvo vaatii kuitenkin laaja-alaista yhteistyötä ja asennemuutosta niin kotona kuin yhteisöissäkin. (Korhonen, Nazarenko & Närhi 2012, 9.) Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022).

3.3 Kaksikulttuurinen perhe ja kotoutuminen ulkomaille

Familia ry:n mukaan termit, eivät ole yksiselitteisiä tai neutraaleja. Kahden eri maasta peräisin olevan perheeseen liittyvä termistö on puutteellista ja voimassa olevia termejä käytetään kirjavasti. Muita kahden eri maissa syntyneen ihmisen parisuhteesta ja perheestä käytettyjä nimiä ovat monikulttuurinen avioliitto, kansainvälinen perhe, sekaliitto, kahdenkulttuurin parisuhde ja kaksikulttuurinen pariskunta. Viime vuosina termit kaksikulttuurinen perhe ja kahden kulttuurin liitot ovat vakiintuneet. (Familia ry 2022c.)

Familian määritelmän mukaan kaksikulttuurinen perhe on perhe, jonka puoliset ovat syntyneet eri maissa. Kulttuurilla viitataan tässä yhteydessä ennen kaikkea synnyinmaahan, eikä sanaan sisällytetä muita ominaisuuksia. Perheellä tarkoitetaan puolestaan kahden aikuisen välistä liittoa, riippumatta siitä onko perheessä lapsia. Kahden kulttuurin perheitä yhdistää se, että asuu pari missä maassa tahansa, on toinen tai molemmat puolisoista asuttaessa kolmannessa maassa, joka ei ole kummankaan synnyinmaa sen hetkessä asuinmaassaan se maahanmuuttajataustainen. (Familia ry 2022c.)

Ulkomaille muutettaessa on opittava uudet käytösmallit ja tavat, ja ymmärrettävä arvot niiden takana. Kulttuurien kohtaaminen onnistuneesti edellyttää kykyä tunnistaa omia tunteita ja käsitteitä sekä halua kyseenalaistaa omaa ajattelua. Se vaatii harjoittelua, ja avoimuutta uutta kohtaan, osan uuden kulttuurin säännöistä voi opetella etukäteen mutta suurimman osan oppii vasta paikan päällä. On eroja, joita ei ymmärretä tai ei voida hyväksyä, kaikkeen ei siis tarvitse mukautua. Se että asiat ei selity totutulla tavalla, on opittava sietämään. Omasta kulttuurista ei tarvitse luopua, vaikka noudattaisi paikallista kulttuuria. Avain uuteen kulttuuriin sopeutumiseen on erilaisuuden hyväksyminen ja oman kulttuurin tunteminen. (Guyot 2019.)

Monikulttuurista avioliittoa suunnittelevien olisi hyvä puhua ja sopia etukäteen vähintään seuraavista asioista kuten lasten kastamisesta, lasten kansalaisuudesta, yhteyksistä molempien

puolisoiden sukuihin, uskonnollisten juhlien vietosta, molempien omista harrastuksista ja kummankin yhteydenpidosta omiin ystäviinsä (Viertola-Cavallari, Oksi-Walter & Roos 2004, 18). Myös Väestöliiton tutkimuksessa tuli vahvasti esiin ajatus, että on parempi tutustua kunnolla toiseen sekä hänen kulttuuritaustaansa ennen kuin menee yhteen (Lainiala & Säävälä 2012, 34).

3.4 Ulkomailla asuminen haastaa parisuhteen

Väestöliiton julkaiseman tutkimuksen mukaan suurin osa kaksikulttuurisessa avioliitossa elävistä on yhtä tyytyväisiä tai tyytyväisempiä liittoihinsa kuin suomalaisissa liitoissa elävät. Kun kahden kulttuurin parit riitelevät, riitelevät he samoista asioista kuin suomalaisetkin parit: kotitöistä, vapaa-ajan käytöstä, raha-asiat, lasten kasvatuksesta, seksistä ja läheisyyden puutteesta. Kahden kulttuurin liitot päättyvät eroon samoista syistä kuin kantasuomalaisten liitot. Vastoin yleistä käsitystä niin sanonut kulttuurierot eivät nouse merkittävimmäksi erojen syyksi. Tilastollisesti kaksikulttuuriset avioliitot päättyvät eroon useammin kuin kahden suomalaissyntyisen liitot. Suurempaa eronneisuutta selittää mm. se, että kahden kulttuurin liitoissa on tilastollisesti keskimääräistä enemmän tekijöitä, jotka lisäävät eroriskiä kaikissa liitoissa, esim. uusperheitä ja suuria ikäeroja. (Familia ry 2022b.)

Perhemaailmalla-sivuilla kerrotaan Yvonne McNulty (2015) kansainvälistä avioeroa koskevasta tutkimuksesta, joka paljasti, että ulkomailla tapahtuvan avioeron taustalla on usein kaksi pääasiallista syytä. Ensimmäinen on ns. ydinsyy, joka on ollut jo ennen muuttoa. Tällaisia saattaa olla mm. alkoholismi, mielenterveyden ongelmat ja perheväkivalta. Toinen syy on expatkulttuuri. Expatriaattiyhteisössä syntyvä ryhmäajattelu saa käyttäytymään toisin kuin käyttäytyisi asuessaan kotimaassaan. Tämä tulee esiin esimerkiksi uskottomuutena tai työholismina. Tällainen kulttuuri vaikuttaa puolisoihin negatiivisesti. (Perhemaailmalla-projekti 2021b.) Expatriaatti sanalla kuvataan ulkomailla asuvaa henkilöä.

Osalla parisuhteeseen oli liittynyt vakavia haasteita, jopa avioliiton kriisiytymistä. Kriisiytymisen syytä olivat muun muassa yhteensovittamattomat toiveet uuteen asuinmaahan muutosta, uuden asuinmaan rajoittava kulttuuri, yhteisen ajan vähentyminen, työssäkäyvän puolison lisääntynyt työstressi ja yleinen epävarmuuden tunne tulevaisuudesta. (Perhemaailmalla-projekti 2021b.) Omasta urasta luopuminen on eräs vaikeimmista päätöksistä, jonka mukana seuraava puoliso joutuu tekemään. Tilanne sai joskus tekemään rankkojakin ratkaisuja. Toisinaan urastaan luopuneen puolison päätös palata Suomeen työelämään johti avioeroon. Joskus parisuhteen vaikeudet saattoivat alkaa vasta paluun jälkeen. Ulkomailla ollessa parisuhde oli toiminut

hyvin mutta paluu ja ulkomailla työssä olleen puolison sopeutuminen kotimaan elämäntyyliin oli niin vaikeaa, että se johti avioeroon. (Perhemaailmalla-projekti 2021b.)

Kun kahden kulttuurin parit riitelevät, riitelevät he samoista asioista kuin suomalaisetkin parit: kotitöistä, vapaa-ajan käytöstä, raha-asiat, lasten kasvatuksesta, seksistä ja läheisyyden puutteesta. Kahden kulttuurin liitot päättyvät eroon samoista syistä kuin kantasuomalaisten liitot. Vastoin yleistä käsitystä niin sanonut kulttuurierot eivät nouse merkittävimmäksi erojen syyksi. Tilastollisesti kaksikulttuuriset avioliitot päättyvät eroon useammin kuin kahden suomalaissyntyisen liitot. (Familia ry 2022b.) Vaikka uudessa asuinmaassa tulisi ongelmia, lapsen asioista päätetään hänen vakituksessa asuinmaassaan, kumpikaan vanhempi ei saa palata lähtömaahansa lasten kanssa ilman toisen huoltajan suostumusta. Tähän on hyvä varautua jo toiseen maahan perhettä perustettaessa. Vaikka perhe-elämä loppuisi, on varauduttava jäämään tähän maahan, mikäli haluaa asua samassa maassa lastensa kanssa. (Räisänen 2022.)

3.5 Lapsikaappaus ja kansainvälinen oikeusapu

Keskeinen kansainvälisiin lapsikaappauksiin sovellettava sopimus on Haagin lapsikaappausso-
pimus (Haagin kansainvälisistä lapsikaappauksista tehty yksityisoikeuden alaa koskeva yleis-
sopimus, SopS 57/1994) (Oikeuslaitos 2021b).

Taulukko 1 : Lapsikaappauksen määritelmä Suomessa ja kansainvälisesti

Lapsikaappauksen määritelmä Suomessa (Oikeusministeriö 2021a)	Kansainvälinen lapsikaappauksen määritelmä (Oikeuslaitos 2021c)
Lapsi on viety ilman huoltajan suostumusta ulkomaille tai jätetty sieltä palauttamatta tapaamisoikeuden jälkeen	Lapsi on viety pois pysyvästä asuinpaikka- valtiostaan ulkomaille tai jätetty sieltä palaut- tamatta esimerkiksi tapaamisoikeuden jäl- keen.
Kun lapsi on asunut pysyvästi Suomessa	Lapsi on viety tai jätetty palauttamatta ilman huoltajan suostumusta.
Kun lapsi on alle 16-vuotias	Huoltaja on tosiasiallisesti käyttänyt huol- toon liittyviä oikeuksiaan.
	Lapsi on alle 16-vuotias.

Suomi on sitoutunut kahteen kansainväliseen yleissopimukseen, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja ratkaista kansainvälisiä lapsikaappauksia. Nämä sopimukset ovat Haagin lapsi-kaappaussojmus sekä Lasten huoltoja koskevien päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta tehty eurooppalainen yleissopimus eli ns. Bryssel Iia (SopS 56/1994). (Kaapatut Lapset ry 2021c.) Vanhempia ei aina välttämättä tiedä syyllistyneensä lapsikaappaukseen itse tai lapsen omavaltaiseen huostaanottoon. Jos molemmat vanhemmat ovat lapsen huoltajia, ei toisella vanhemmalla ole oikeutta viedä lasta ulkomaille ilman toisen vanhemman suostumusta. (Kaapatut Lapset ry 2021g.)

Vuosina 2011–20 Suomen oikeusministeriö vastaanotti 77 hakemusta, joissa vaadittiin yhteensä 142 lasta palautettavaksi toiseen Haagin kansainvälisen lapsikaappaussojmuksen maahan. Näissä tilanteissa epäiltiin lapsikaappausta. Hieman yli puolet hakemuksista peruttiin, koska vanhemmat pääsivät keskenään sojmukseseen lapsen asuinmaasta. Lopuissa tapauksissa päätöksen teki Helsingin hovioikeus. Valtaosassa tapauksissa lapset palautettiin lähtömaahan, jossa vanhempien tuli sojia lasten asuinmaasta ym. asioista tai hankkia oikeuden päätös niistä. (Kaapatut Lapset ry 2021h.)

Kaapatut Lapset ry:n toiminnanjohtajan Tarja Räisäsen mukaan on olemassa keinoja tunnistaa merkkejä kappauksen uhasta etukäteen. Tällaisia ovat esimerkiksi suora uhkaus kaappaamisesta tai kaappauksen yritys, ristiriidat lapsen kasvattamisessa, työstä irtisanoutuminen ja jos kotoutuminen ei onnistu, eli ei ole työtä, ystäviä, eikä osaa maan kieltä. Räisäsen mukaan yksi vakavasti otettavista merkeistä on myös se, että vanhempia alkaa yhtäkkiä opettaa lapselleen oman maan kieltä ja maan kulttuurista. (Räisänen 2020.)

Kansainvälinen oikeusapu perustuu yleensä kansainvälisiin yleissopimuksiin, joissa on useita sojimuspuolia. Oikeusapua voidaan säännellä myös kahdenvälisillä sojimuksilla. Saattaa olla olemassa myös lisäksi asiaa sääntelevää valtion sisäistä lainsäädäntöä, jolloin oikeusapu on mahdollista ilman sojimustakin. Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin että Euroopan neuvoston piirissä on tehty yleissopimuksia. Samoin Euroopan unionin ja YK:n jäsenvaltioiden sekä pohjoismaiden keskuudessa on tehty oikeusapua koskevia sojimuksia. (Oikeusministeriö 2021c.)

EU-valtioiden välillä (paitsi Tanska), sovelletaan Bryssel II a-asetusta. Suomi on liittynyt myös Haagin lastensuojelusopimukseen. Haagin lastensuojelusopimukseen kuuluvassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa ilman eri menettelyä. Päätöksen täytäntöönpano Suomessa edellyttää täytäntöönpanolupaa. Jos päätös on annettu sellaisessa valtiossa, joka ei kuulu mihinkään sopimukseen, täytäntöönpano edellyttää, että Helsingin kärjäoikeus vahvistaa päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi. (Oikeusministeriö 2021b.) Lapsen palautusmenettelyissä helpottamaan yhteistyötä on luotu Haagin lapsikaappausopimuksella (SopS 57/1994). Keskusviranomaisten tehtäviin kuuluvat mm. neuvonta Haagin lapsikaappausopimuksen soveltamisessa ja palautushakemuksen tekemisessä sekä yhteydenpito ulkomaan keskusviranomaiseen. (Oikeuslaitos 2021a.) Lapsikaappausopimuksen allekirjoittaneita maita on tällä hetkellä 101 (HCCH 2021).

Lapsen huoltoa ja/tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpano (Bryssel Iia SopS 56/1994) vieraassa valtiossa edellyttää yleensä asiaa koskevan kansainvälisen sopimuksen olemassaoloa. Jos päätöstä ei voida panna täytäntöön vieraassa valtiossa, vanhempi saattaa joutua aloittamaan uuden lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan oikeudenkäynnin. Suomessa annetun päätöksen tunnustaminen ja sen täytäntöönpano ulkomailla riippuu kohdevaltiosta. (Oikeusministeriö 2021b.)

Erotilanteessa uuden asuinmaan huoltajuuskäytännöt saattavat tulla yllätyksenä, jolloin vanhempi saattaa tahtomattaan syyllistyä lapsikaappaukseen tai kumppani tilanteen kärjistyessä saattaa kaapata lapsen toiseen valtioon.

4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA ANALYSOINTI

Tutkimuksen tavoite vastaa kysymykseen siitä, minkälaista tietämystä tutkimuksen pääkysymykseen eli tavoitteeseen annetut vastaukset edustavat. Kysymyksen muotoilua ohjataan tarkoituksen avulla. Kun valitaan tutkimuskysymys, johon etsitään vastausta, tutkijan on päätettävä myös siitä, mitä tavoitetta tai tarkoitusta tutkimus palvelee. (Pitkäranta 2014, 71.) Otin yhteyttä Kaapatut Lapset ry:hyn ja tiedustelin kehittämistyömahdollisuutta. Sain 3 eri vaihtoehtoa, joista selvitys lapsikaappausten ennaltaehkäisemiseksi kuulosti mielenkiintoisimmalta sekä mielestäni tärkeimmältä. Tilaajan kanssa kehittämistyöni tavoitteeksi oli selvittää mitä vinkkejä ulkomaille jo perheen perustaneet vanhemmat antaisivat heille, jotka ovat vasta suunnittelemassa perheen perustamista ulkomaille. Tutkimusmenetelmät sovittiin tehtäväksi sähköisenä kyselynä sekä syventävinä teemahaastatteluina, sillä molemmat tutkimusmenetelmät voitiin toteuttaa sähköisesti sekä videopuheluna pandemian, että ulkomailta asuvien vastaajien tavoittamiseksi. Lähdin toteuttamaan kehittämistyötä perehtymällä teoriamateriaaleihin ja etsimällä tutkimuskysymykseeni vastaavia teemoja.

Kyselytutkimuksella kerätään ja tarkastellaan muun muassa erilaisista yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista ja arvoista. Kysymyslomakkeen välityksellä tutkija esittää vastaajalle kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. (Vehkalahti 2019, 11). Kysymysten muotoilemisessa ja tekemisessä pitää olla huolellinen, ja sanamuodoissa tulee olla tarkkana. Kysymykset eivät saa olla johdatteluvia vaan yksiselitteisiä. Lomakkeen pituutta kannattaa miettiä, liian pitkä lomake saa vastaajan luopumaan vastaamisesta. Jos välttämättä tarvitaan pitkä lomake, siitä pitää tehdä houkuttava. Kun lomake on liian pitkä, viimeisiin kysymyksiin vastataan helposti ilman perusteellista pohdintaa, jolloin tutkimuksen luotettavuus saattaa kärsiä. (Valli 2018, 81.)

Kaapatut Lapset ry:n omissa 2002 ja 2005 suorittamissa kyselyissä kartoitettiin muslimimiesten kanssa avioituneiden suomalaisäitien kokemuksia perhe-elämän vaikeuksista, lapsikaappauksesta ja lapsikaappausuhasta sekä näkemyksiä huoltokiistaan johtaneista motiiveista ja tekijöistä (Aarni, Isaksson, Khan & Räisänen 2008, 8). Useissa kyselyihin osallistuneiden naisten tapauksissa suhde oli aloitettu tuntematta juurikaan toista tai toisen kulttuuria (mt., 11).

Kaapatut Lapset ry:n aikaisempien kyselyiden pohjalta valitsin teemat kehittämistyöhöni mutta omassa kehittämistyössäni kyselyä ei rajoitettu kohdistumaan pelkästään muslimipuolisoiden

kanssa avioituneisiin vaan yleisesti kaksikulttuurisiin perheisiin, jotka olivat perustaneet perheen ulkomaille. Taustalla oli ajatus, että oikea tieto oikeaan aikaan vähentää lapsikaappausriskiä. Teemoista lähdin tekemään Word-tekstinkäsittelyohjelmaan kysymyksiä. Kyselyn kysymykset hioin vielä yhdessä Kaapatut Lapset ry:n, Suomi-Seuran ja Familia ry:n edustajien kanssa. Tutkimuksen perusjoukoksi sovin tilaajan kanssa ulkomailta nyt asuvat tai aiemmin ulkomaille perheen perustaneet vanhemmat. Kyselyyn tuli 19 strukturoitua ja 18 avointa kysymystä. (Liite 1) Avointen kysymysten avulla vastaajilla oli mahdollisuus kertoa syvemmin aiheesta. Loin kyselyn Webropol-ohjelmalla ja testasin kyselyn ennen julkaisua. Kyselyn alussa ja lopussa oli taustakysymyksiä kyselyyn vastaamisen helpottamiseksi. Kysymysteemoiksi tulivat: mitä kaikkea tulee ottaa huomioon uuden asuinmaan tavoista, uskonnosta, laeista, kotoutumisen onnistumisesta, ystävien ja sukulaisten asenteista yms. Kyselyn alkuun tein saatekirjeen, jossa kerroin kyselyn tarkoituksen ja ohjeistuksen, kyselyn anonymiteetistä sekä kehittämistyön tekijän ja ohjaajan yhteystiedot.

Kysely jaettiin vastaajille Kaapatut Lapset ry:n, Suomi-seuran, Familia ry:n, Siirtolaisinstituutin kautta ja Citymedia Fuengirola-verkkolehden ja somealustojen kautta. Kysely oli avoinna vastaajille 21.3-4.4.2021 mutta vastausaikaa jatkettiin vielä viikolla. Kyselyn aukioloaikana kyselyn pituudesta johtuen, seurasin vastaajien määrää ja ensimmäisellä viikolla tein muutoksen kyselyyn: vastaajilla oli mahdollisuus tallentaa omat vastauksensa kesken kyselyn ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Kyselyyn saatiin vastauksia 18 kappaletta ja teemahaastatteluun 7 ilmoittautujaa. Kyselyn tuloksista 1 vastaus hylättiin, sillä vastaaja ei ollut perustanut perhettä ulkomaille, joten hänen vastauksensa ei kuulunut kohderyhmään. Teemahaastatteluun ilmoittautuneista 5 tavoitettiin haastatteluja varten.

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään varsin pieneen määrään tapauksia usein ja pyritään analysoimaan niitä perusteellisesti. Tieteellisyyden kriteeri aineistossa ei tällöin ole määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 1998, 14.) Teemahaastattelussa aihepiirit, teema-alueet on ennalta määrätty. Haastattelijalla on tukilista käsiteltävistä asioista mutta ei välttämättä valmiita kysymyksiä. Tutkija varmistaa haastattelun aikana, että teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi mutta järjestys ja laajuus voi vaihdella. (Valli 2018, 25–26.) Kenttätyöllä pääsee enemmän tai vähemmän tutkittavien kanssa kosketuksiin. Kun tutkija pyrkii säilyttämään tutkittavan ilmiön sellaisenaan kun se on, voi puhua pyrkimyksestä tavoittaa haastateltavien oma näkökulma. (Eskola & Suoranta 1998, 13.) Tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltava ajatuksista, kokemuksista ja tunteista (Hirsjärvi & Hurme 2018, 41).

Pidin teemahaastattelut toukokuussa 2021 Microsoft Teamsin välityksellä koronapandemian vuoksi ja osa haastateltavista osallistui haastatteluun ulkomailta. Lähetin kutsun teemahaastatteluun sähköpostilla, jossa oli vielä muistutuksena kyselyssä olleet teemat. (Liite 3) Kutsussa kerroin haastattelujen nauhoittamisesta ja ennen nauhoituksen aloittamista vielä varmistin, että nauhoittaminen sopii vastaajalle ja kerroin tutkimuksen vastausten säilyttämisestä ja anonyymiudesta. Haastattelut kestivät noin vajaan tunnin. Itse haastattelut kulkivat teemojen ympärillä tarkempia kysymyksiä esittämällä esiin tulleisiin asioihin ja haastateltavat kertoivat aroistakin asioista hyvinkin vapaasti. Haastattelut purin litteroimalla videot analysointia varten suoraan tietokoneelle. Litteroinnin fonttina oliCalibri ja fonttikoko 11 rivivälillä 1. Webropol-kyselyn tulokset ja haastatteluvideot tallensin omalle henkilökohtaiselle koneelleni, joka oli pin-koodilla suojattu ja johon muut eivät päässeet kirjautumaan, ja poistin ne pilvipalvelusta ja Webropol-ohjelmasta. Omalta koneelta tulokset ja videot tuhosin kehittämistyön valmistuttua.

Taulukko 2: Päivämäärä, jolloin teemahaastattelut pidettiin, tallenteiden pituudet, litteroidun asiakirjan merkkimäärä ja haastateltavien tunnukset

Päivämäärä	Tallenteen pituus	Merkkimäärä	Tunnus
10.5.2021	51:31	6525	V1
10.5.2021	47:01	5507	V2
8.5.2021	1:00:20	6139	V3
4.5.2021	56:28	6419	V4
5.5.2021	51:50	4245	V5

Kyselytutkimuksen avoimissa vastauksissa merkitsin vastaajien tunnuksiksi K, jotta vastauksista erottui myös se, oliko vastaus kyselystä vai haastattelusta. Litteroinnin jälkeen aineistoa lähdin käymään läpi lukemalla aineistoa läpi huolellisesti, ja myös vielä analysointivaiheessa, värikoodauksen avulla. Haastatteluissa käytetyille teemoille valitsin päävärit, joilla etsin ja merkitsin tekstissä esiin tulleet teemaan liittyvät asiat. Pääteemojen alle tuli ”alateemat”. Siivulla 23 löytyy kuvaus eri väreillä pääteemoista ja niiden alla alateemat. Webropol-kyselyn tuloksista ja litterointimateriaaleista tein teemoittain Excel-tilukon.

Teemahaastattelun teemat muodostavat eräänlaisen aineiston jäsenyyksen, josta voi lähteä liikkeelle ja aineiston lukeminen on helpompaa (Eskola & Suoranta 1998, 110). Koodaamisessa on kysymys siitä, että aineiston osia esimerkiksi litteroiduista haastatteluista yhdistellään ja erotellaan jonkin ominaisuuden mukaan. Samankaltaiset osat luokitellaan yhteen ja tälle luo-

kalle annetaan yhteisen ominaisuuden mukainen nimi. Luokat muotoutuvat ja ryhmittyvät koodauksen edetessä. Jotkut luokat voivat yhdistyä ja toiset jakautua useammaksi. Perinteisiä koodaamisen tekniikkoja ovat "värikynät" ja "lakanat". Ensin mainittu tarkoittaa sitä, että tutkija merkitsee väreillä aineistotekstiensä marginaaliin tai tekstiin samaan luokkaan kuuluvat tekstikohdat. (Juhila 2022a.) Tutkimusraportissa esitetään yleensä teemojen käsittelyn yhteydessä katkelmia aineistosta eli sitaatteja. Niiden tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelu ja samalla tarjota lukijalle jälkiä siitä, mihin tutkija teemoittelunsa pohjaa. (Juhila 2022b.)

Jos aineisto on kerätty teemahaastattelulla, haastattelurunko on aineiston koodauksen hyvä apuväline. Tällöin aineistosta seulotaan haastattelurungon avulla esille tekstikohtia, jotka kertovat kyseisistä asioista. (Eskola & Suoranta 1998, 111.) Työssäni käytettyjen sitaattien tarkoitus oli vielä enemmän elävöittää lukijalle vastaajien kokemuksia.

Taulukko 3: Haastattelujen analysoinnissa käytetyt päävärit ja niiden alle laitetut pääteemaan sisältyvät alateemat.

Kulttuuri	Uskonto	Lait	Kotoutuminen	Perhesuhteet	Lastenkasvatus	Talous ja raha-asiat	Matkustaminen
tasa-arvo pari-suhteessa	oma uskonto	maassaolo-lupa/oleskelu-lupa	sopeutuminen asuinmaahan	omien vanhempien ja sisarusten tuki	oma ja puolison näkemys	perheen raha-asiat	viranomaisasiointi
tapakulttuuri	puolison uskonto	ero	tukiverkko	puolison ja perheiden tuki	isovanhempien näkemys	sosiaaliturva	passit
kielitaito	lasten uskonto	huoltajuus	tiedon saatavuus	ystävyyssuhteet	päivähoito		matkustuslupa
kommunikaatio		perintöasiat			koulutus		
väkivalta							

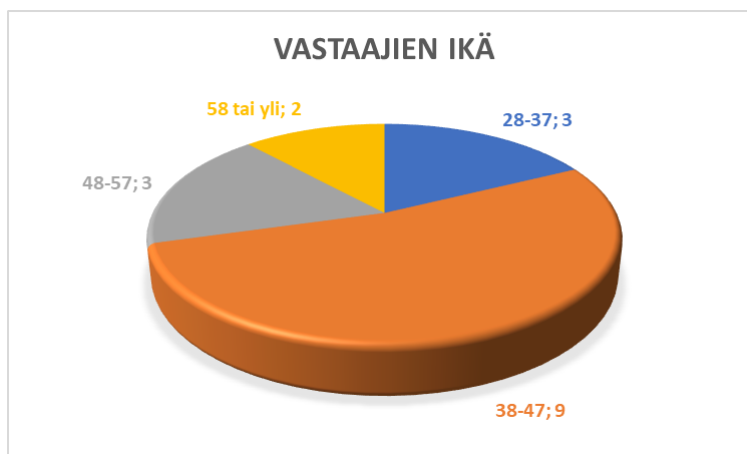
HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

5 LAKEE-SELVITYKSEN TULOKSET

Tässä luvussa kerron kyselyn ja haastattelujen keskeisistä tuloksista. Kehittämistyölle annettiin työnimi LAKEE, eli Selvitys LapsiKaappauksen Ennalta Ehkäisemiseksi Suomi-Seuran ehdotuksesta. Kyselytutkimuksen avoimissa vastauksissa merkitsin vastaajien tunnukseksi K, jotta vastauksista erottui myös se, oliko vastaus kyselystä vai haastattelusta. Teemahaastattelun vastaajien tunnisteena on V.

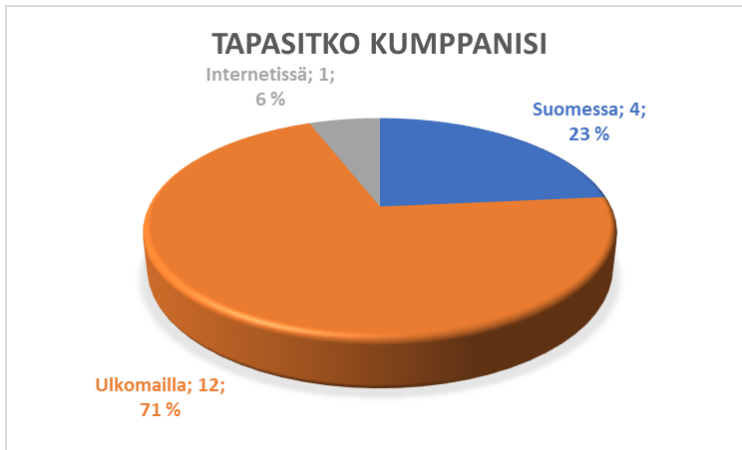
5.1 Vastaajien perustiedot ja käsitys tasa-arvosta

Vastaajista vastaushetkellä kuusi oli naimisissa, yksi avoliitossa, seitsemän vastaajaa eronnut, kaksi naimattomia/yksinhuoltajia ja yksi vastaajista oli uudelleen avioitunut. Neljä vastaajista oli tavannut kumppaninsa Suomessa, 12 ulkomailla ja yksi internetin kautta. Eronneista kuusi vastaajaa asui vastaushetkellä entisen kumppaninsa kanssa eri maissa. Vastanneista kaikki olivat naisia ja kumppani miespuolinen. Kumppaneista 15 oli muunmaalaisia. Seitsemän vastaajaa oli asunut yhdessä kumppaninsa kanssa ulkomailla yli kymmenen vuotta, kaksi vastaajista seitsemästä yhdeksään vuotta, neljä vastaajaa neljästä kuuteen vuotta, kolme vastaajaa yhdestä kolmeen vuotta ja yksi alle vuoden.

Kuvio 1: Vastaajien ikäjakauma vastaushetkellä

Vastaajien ikähaarukaksi tutkimuksessa valittiin viiden vuoden ero, sillä tarkalla iällä ei ollut merkitystä tutkimustuloksen kannalta.

Kuvio 2: Missä vastaajat tapasivat kumppaninsa

Kansainväliset liitot yleistyvät globalisaation ja ihmisten liikkuvuuden vuoksi. Sosiaalisella muutolla toivotaan parempaa elämää ja haetaan kumppanista ominaisuuksia, joita omaan ryhmään kuuluvilla kumppaneilla ei uskota olevan. (Lainiala & Säävälä 2012, 17.) Kumppani oli tavattu suurimmaksi osaksi ulkomailla mutta neljä vastaajaa oli tavannut kumppaninsa Suomessa ja yksi internetin kautta. Suurin osa vastaajista asui Euroopassa, yksi asui Kaakkois-Aasiassa ja yksi Etelä-Aasiassa. Ulkomaille muuton syyt oli viidellä vastaajalla oma työ ulkomailla, neljällä puolison työ ja kahdella oma opiskelu. Muita syitä kuudella vastaajalla muuttoille oli halu muuttaa lähelle perhettä, kumppanin muuttohalut, halu asua tasapuolisesti omassa ja kumppanin asuinmaassa, seikkailunhalu sekä tuntemus että tunsivat olonsa Suomessa syrjityksi ja kohdelluksi rasistisesti. Muutto mahdollisti myös yhdessä asumisen oleskelulupaprosessin aikana.

Vastaajilla vain yhdellä ei ollut lapsia. Lapsista 21 oli alle 16-vuotiaita ja yhdeksän lasta 16-vuotias tai yli. Lapset olivat syntyneet Alankomaissa, Irlannissa, Italiassa, Suomessa, Englannissa, Kuwaitissa, Bahrainissa, Ranskassa, Hollannissa, Tanskassa, Färsearilla ja Thaimaassa.

Kyselyn alussa selvitettiin mitä tasa-arvo merkitsee vastaajalle ja miten tasa-arvo toteutui parisuhteessa. Tasa-arvolain (609/1986) tarkoituksena on estää sukupuoleen kohdistuva syrjintä ja edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa ja parantaa naisten asemaa työelämässä. Laki kieltää syrjinnän, joka tapahtuu sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun, raskauden synnytyksen, vanhemmuuden ja perheenhuoltovelvollisuuden perusteella. Laki kieltää myös sellaisen syrjinnän, jonka perusteena on menettely, jossa näennäisesti on sukupuoleen, identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraali säännös tai käytäntö, mutta se saattaa asettaa henkilön epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella. (Tasa-arvovaltuutettu 2022.)

Molemmilla kumppaneilla on tietoisia ja tiedostamattomia mielikuvia siitä, minkälaisia rooleja ja tehtäviä heillä on parisuhteessa. Monikulttuurisessa suhteessa vie kauemman aikaa tutustua puolison arkiminään ja arkielämään. Aika auttaa erottelemaan mikä on tulevan puolison henkilökohtaisia ominaisuuksia toisesta kulttuurista tulleet ja mikä kulttuurisesti opittua. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 72.) Kotiäidin ja työssäkäyvän miehen välille syntyy helposti vallankäytön epätasapainoa. Parisuhteessa vallankäyttövälineitä ovat tieto, raha, ammatti ja sosiaaliset suhteet (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 76). Vastaajista seitsemällä tasa-arvo ei toteutunut parisuhteessa, vain osittain viidellä ja toteutui täysin viidellä. Omassa parisuhteessa tasa-arvo ei välttämättä toteutunut, jos puoliso oli paljon poissa töissä, jolloin esimerkiksi kotityöt jäivät kotona olevan kumppanin vastuulle omien töiden, opiskelun ohella tai kulttuurista johtuvista syistä. Vastaajille tasa-arvo merkitsi tasa-arvoisuutta ihmisinä, molemmilla sukupuolilla oli mahdollisuus samanlaisiin asioihin: työhön ja koulutukseen, päätösvaltaan omissa asioissa, oikeus omaan rahaan, kotia ja lapsia hoidetaan yhdessä, ei ole naisten ja miesten töitä. Kunnioitetaan toista, molemmilla samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet.

Täällä mies elättää perheensä. Ei tasa-arvoa. (K)

(--) omassa avioliitossani mies päätti kaikesta mutta silti jouduin raatamaan tekeillä ihan mitä työtä vain jotta hänen elintasonsa pysyy korkealla. (K)

(--) nainen on vastuussa tavallaan niinku kodista. Ja lapsista ja ja näin ja mies taas sitten siitä että se raha tulee taloon. (V2)

Tasa-arvo on mielestäni sitä, että molemmilla sukupuolilla on mahdollisuus samoihin asioihin; työhön, korkeisiin aseisiin tyomarkkinoilla, päätösvalta omiin henkilökohtaisiin asioihin ja rahaan, kotia ja lapsia hoidetaan yhdessä. Ei ole naisten tai miesten töitä, vaan halutessaan kuka tahansa voi opetella/tehdä/opiskella työn/tehtävän. (K)

Erityisesti islamin uskossa nainen on alistetummassa asemassa enemmän tai vähemmän. Biologiset erot määräävät Koraanin mukaan sosiaalisen roolin ja työnjaon. Miehet ovat rationaalisempia, joten luonnostaan yhteiskunnallinen päätöksen tekeminen kuuluu heille. Naisten vahvuus on taas emotionaalisuus, jolloin siitä on hyötyä kasvattajan tehtävässä ja äitinä. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 47.) Länsimaisessa kulttuurissa elänyt mies odottaa usein ei-länsimaiselta naiselta palveluja, joita hän ei saisi länsimaiselta naiselta kun taas ei-länsimainen kulttuurissa elänyt nainen odottaa länsimaiselta mieheltä enemmän vapautta ja vapauksia (Viertola-Cavallari, Oksi-Walter & Roos 2004, 11). Tasa-arvon puute ei välttämättä riippunut vain kulttuurista vaan myös asuinmaasta. Naisen asema saattaa olla vielä 2000-luvulla

vanhanaikainen, ja miehiä pidetään paremmassa asemassa myös laissa. Joissain maissa naisen asema on myös kulttuurisidonnainen.

Monikulttuurista avioliittoa solmittaessa joutuu tutustumaan hyvinkin erilaiseen kulttuuriin, jossa arvot ja käyttäytymismallit voivat poiketa huomattavasti siitä, mihin on itse kasvanut. Molempien kulttuurien yhteensovittaminen vaatii osa-puolilta sopeutumista ja joustamista, toisaalta se voi olla myös antoisaa. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 35–36.)

Naisen ja miehen tasa-arvo ovat elintärkeitä ihmiskunnan hyvinvoinnin saavuttamiseksi. Niin kauan kuin naiset eivät voi täysin osallistua yhteiskunnan asioihin, myös miehet kärsivät siitä. Nykyaikainen feminismi kuitenkin välillä tekee yliampumisia kielenkäytössään ja miesten demonisoinnissa. Oma käsitykseni tasa-arvon eteen taistelemiseksi perustuu molempien sukupuolten ylentämiseen, ei kummankaan alentamiseen, ja molempien sukupuolten kohtaamien vaikeuksien ja ongelmien rehelliseen käsittelyyn ja ratkaisemiseen, kuitenkin tunnustaen että mies on ollut yleensä etulyöntiasemassa. Käsitykseni perustuu mieheni ja minun yhteiseen uskoon. (K)

5.2 Uuden kulttuurin ja uskonnon tuntemus

Parhaimpia tiedonlähteitä on kumppanin perhetaustan selvittäminen kun halutaan ymmärtää puolia ja hänen käyttäytymistään, tällöin myös puolison perheeseen suhde selkiytyy. Puolisoiden tietoisuus toistensa etnisestä taustasta ja niiden erilaisuudesta monikulttuurisessa liitossa merkitsee joustavuutta. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 70–71.) Seitsemälle vastaajalle uusi kulttuuri oli tuttu ennen muuttoa tai avioliittoa. Muille joko vähän tai vastattiin kysymyksen vierestä tai ei ollut lainkaan tuttua. Osa asuinmaista oli Euroopassa, joissa suuria kulttuurieroja Suomeen ei ollut. Vastaajat olisivat halunneet tietää etukäteen muun muassa: avioliiton ja eron juridisista puolista, uskonnon asemasta maassa, päivähoitotilanteesta, sosiaaliturvasta ja avioeron hakemisesta. Myös kumppanin perheen ja perheen arvot nähtiin tärkeäksi:

(--) Perhetausta vaikuttaa paljon siihen, millainen kumppani on eri kulttuureissa. Varsinkin islaminuskoisilla on usein “kaksi puolta”, lansimaisessa kulttuurissa he voivat olla ihan kuin kuka tahansa lansimainen. Mutta omassa kotimaassaan he joutuvat olemaan ko. maan lakien mukaisesti, mikä voi olla suuri shokki ulkopuolelta tulevalle (--). (K)

Vuorovaikutusta leimaa jokaisen ihmisen persoonallisuuden rakenne: identiteetti, itsearvostus sekä luonteenpiirteet. Siihen vaikuttavat aina ne odotukset ja kuvitelmat, joita kummallakin

osapuolella on toisesta ja tilanteesta. Ne perustuvat aikaisempiin kokemuksiimme. Väärinkäsityksiä kommunikaatiossa tulee helposti, jos omaa tulkintaa puolison viesteistä pidetään automaattisesti oikeana, eikä tarkisteta, mitä oikeasti tarkoitetaan. Henkilökohtaiset tulkinnat syntyvät omista kokemuksista, odotuksista ja tulkinnoista vastaavissa tilanteissa. Tulkintoihin vaikuttavat myös ympäristön asettamat säännöt, normit ja arvot. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 79–81.) Kumppanin käytös saattoi muuttua avioliiton solmimisen, kotimaahan muuton tai lapsen syntymän jälkeen. Kulttuurien välisiä ristiriitoja saattoi tulla muun muassa keskustelukulttuurista, lasten kasvatuksesta, koulujen valinnasta ja uskontoon liittyvistä ongelmista. Kulttuurista riippuen negatiivisia tunteita ei välttämättä saa näyttää ja lapsia saattoi kasvattaa koko suku.

Negatiivisia tunteita ei saisi näyttää, perheen vanhemille ei saisi sanoa ei vaikka he kohtelisivat epäilemättä, perheen vanhemmat jäsenevät ottavat tehtäväkseen “kouluttaa” ulkoapain tulleen ympäristön kulttuuriin, joka usein tapahtuu vihjailulla tai esittämällä kysymyksiä muiden läsnäollessa (mikä tuntuu noyryyttavalta). (K)

(--) sitten joutuu naisena sanomaan että sä olit väärässä. (--) Ei se ei ole noin niinku sä sanot vaan se on näin ja se on niinku kova paikka kyllä miehelle ihan minkä maalaisille miehelle hyvänsä. (V3)

Perusedellytys kommunikaatiossa on kumppanin kielen ymmärtäminen, joka mahdollistaa keskustelun. Kaksikulttuurisissa liitoissa puoliset joutuvat joko molemmat opettelemaan yhteisen, molemmille vieraan kielen kommunikaatiovälineekseen, tai toinen joutuu opettelemaan puolisonsa äidinkielen. Puolison kielen sujuvaa osaamista voidaan pitää parisuhteen vahvistavana tekijänä vuorovaikutusta ja ymmärrystä sillä tunnekokemukset kietoutuvat ihmisten äidinkielen. (Lainiala & Säävälä 2012, 52.) Seitsemän vastaajista osasi uuden asuinmaan tai siellä yleisesti käytettyä kieltä ennen muuttoa, kuusi hieman ja neljä ei ollenkaan. Vastaajista he, jotka eivät osanneet kieltä entuudestaan, kahdeksan oli oppinut sitä asuessaan hyvin ja kaksi hieman. Kommunikointia saattoi vaikeuttaa myös kumppanin sukulaisten ennakkoluuloisuus tai asuinmaan erilaiset murteet. Kommunikointia helpotti, jos oli edes yksi yhteinen kieli, esimerkiksi englanti, esittämällä omia mielipiteitään vahvemmin, huumorintajuudella ja opiskelemalla paikallista kieltä.

(--) huumorilla ja seuraamalla toisen reaktiota "ymmärskö se, ei ihan ulapalla" sit vaan toistamalla ja selventämällä, synonyynejä käyttämällä. (K)

Tärkeintä on olettaa toisesta parasta, pitää avoin mieli, olla empaattinen ja puhua, puhua ja puhua. (K)

Mä olin ihan varma, että mun lapsista tulee kaksikielisiä, niin se onnistui semmoisen pari vuotta. Sit kun hän oli niin vainoharhainen, että hän ei kestänyt sitä, että hänen kodissaan puhuttiin jotain, mitä hän ei ymmärtänyt. Sit alkoi se, että mitä sä sanoit, mistä te nyt puhutte? Ja sitten kun mä yritin sanoa, että me puhuttiin vaan jostain, niin varmaan kun sä puhut jostain muusta. Se alkoi tämmöinen vainoaminen koko ajan. Mun mielestä oma kieli on niin tärkeä asia, että sitä ei saisi koskaan niinku hylätä. Se on se viimeinen identiteetti että sinä saat puhua omaa kieltä. Sulla pitää olla oikeus omaan kieleen ja omaan kulttuuriin ja jos se on tärkeää sinulle omaan uskontoon. Että ei saisi luopua toisen ihmisen takia ei pitäisi luopua mistään mikä sulle on rakasta. (V1)

Kollektiivisessa kulttuurissa kasvaneelle miehelle suhde puolisoon on yleensä vähemmän tärkeä, kuin suhteensa lapsuuden perheeseen, varsinkin äitiin. Yksilökeskeisestä kulttuurista tulevan vaimon olisi hyvä ennen kaikkea osata valloittaa anoppinsa. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 36.) Kulttuuriristiriitoja saattoi syntyä muun muassa keskustelukulttuurista, suomalaista kuvattiin melko niukaksi keskustelijaksi ja oma mielipide määräsi mitä tehdä. Sukulaissuhteet saattoivat näyttäytyä perheen arjessa hyvin voimakkaana.

Suurin ero on keskustelukulttuuri ja itsenäisyys. Suomessa keskustellaan melko niukasti, oma mielipide määrää mitä tehdään - Italiassa asiasta kuin asiasta saadaan polemiikki aikaan, jokaisella on mielipide joka asiaan, mutta päätökseen ei päästä. Tämä minua lähinnä naurattaa. (K)

Selkeimmät kulttuurienväliset ristiriidat syntyivät mies- ja naisroolien erilaisiin käsityksiin ja siitä miten asioista päätetään ja kuka asioita hoitaa. Mies on kotoisin varsin konservatiivisesta ja patriarkalisesta maasta. (K)

(--) My first husband was from different religion and different country, and I found myself locked inside an apartment pregnant, because he was afraid I would go out to a coffee shop or anywhere else without him, which was not acceptable in his beliefs (--). (K)

Paine perhesuhteissa saattaa kasvaa, mikäli toinen kumppaneista joutuu luopumaan omasta uskonnostaan. Uskonto on kuitenkin ollut osa identiteettiä. Ongelmia tulee varsinkin silloin, mikäli uskonnosta luopuminen on tapahtunut painotuksesta, tai rakastumisen huumassa. Jos uskonnollisuus on ymmärretty ehdottomina sääntöinä tai jos kumppanit suhtautuvat eri tavalla uskontoon, se kaventaa parisuhdetta. Useimpien uskontojen yhteyteen on muodostunut tapakulttuuri ja niitä on vaikeaa erottaa toisistaan. Ratkaisevaa on, miten erilaisuuden kanssa toimitaan ja mitä tehdään yhdessä uskonnollisessa mielessä. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Caval-

lari 2009, 38–39.) Vastaajien kumppaneista neljä kuului katolilaiseen uskontoon, kolme oli luterilaisia, neljä islamilaisia, viisi kirkkoon kuulumattomia ja yksi kuului Bahá’í-uskoon. Kolme vastaajista vaihtoi oman uskontonsa kumppanin uskontoon. Syninä olivat oma halu uskonnon vaihtoon tai naimisiin pääsemiseksi. Uskonto maasta riippuen saattaa määrätä maan tavat ja mikäli ei ole naimisissa, ei välttämättä saa asua kumppanin kanssa yhdessä. Neljä vastaajista ilmoitti, että eivät kastaneet lapsiaan lainkaan. Mikäli vanhemmilla oli sama uskonto, lapset liitettiin siihen automaattisesti tai joissain maissa lapset kuuluivat isän uskontoon automaattisesti. Lasten kastaminen kumppanin asuinmaan uskontoon saattoi olla välttämätöntä lasten koulunkäynnille.

(--) Maan lain mukaan kaikki islamin uskoiset ovat syntymastaan islamin uskoisia. Laissa on myös kielletty uskonnosta eroaminen. Eli vaihtoehtoa ei ole tassa maassa, ainoastaan maasta pois muuttaminen ja kansalaisuuden luovuttaminen. (K)

Kyllä jouduin tekemaan paperityöt uskonnon vaihtamiseksi. Muuten emme olisi voineet menna virallisesti naimisiin, ja emme olisi voineet asua laillisesti yhdessä, jos emme ole naimisissa. Tämä on asuinmaamme laki, ja mieheni on asuinmaan kansalainen (--). (K)

5.3 Uuden asuinmaan lakien tuntemus, ero- ja huoltajuusasiat

On hyvä tutustua uuden kotimaan voimassa olevaan lainsäädäntöön, joka koskee avioliittoa, omaisuutta, perinnönjakoa, ositusta, avioeroa ja lastenhuoltoa (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 160). Vastaajista neljälle uuden asuinmaan lait ja kulttuuri eivät olleet entuudestaan tuttuja. Osaltaan uusi asuinmaa oli eurooppalainen, joten isoja eroja Suomeen ei ollut. Muille vastaajille lait ja kulttuuri oli osin tai melko tuttuja mutta yllätyksiäkin tuli. Maassa-olo/työluupa saattoi maasta riippuen tarvita naimisiin menon.

Ennen muuttoa lait ja kulttuuri oli tuttuja. Ennen naimisiin menoa eivät olleet. Mies luonnollisesti ei välittänyt minkään maan laista ja oli ja on vieläkin kaksinaismoralisti henkeen ja vereen. Vaikka paperilla suomalaisena on suhteellisen turvallista olla lähes maassa kuin maassa, ei käytäntö ole lähelläkään. Ulkomaille ei suurlähetystöistä tai mistään muualtakaan saa juurikaan apua, vaikka henki olisi itsellä ja/tai lapsilla uhattuna (--). (K)

En tiennyt kovin tarkasti laista tai kulttuurista. Jotkin asiat olivat yllättäviä, esim naisen laillinen asema, yhteison uskonnollinen ulkokuori ja miten mieheni käyttäytyy tassa kulttuurissa ja yhteisössä. Tapasimme Euroopassa, mutta kotimaassaan ympäristössä oleva yhteiso on erilainen, joka saattaa vaikuttaa käyttäytymiseen. (--) Perhetausta vaikuttaa paljon siihen, millainen kumppani on eri kulttuureissa. Varsinkin islaminuskoisilla on usein “kaksi puolta”, lansimaisessa kulttuurissa he voivat olla ihan kuin kuka tahansa lansimainen. Mutta omassa kotimaassaan he joutuvat olemaan ko. maan lakien mukaisesti, mikä voi olla suuri shokki

ulkopuolelta tulevalle. Varsinkin miehet eivät usein huomaa tällaisista asioista ker-
toa (--) (K)

Parisuhteelle asetetut odotukset saattavat eriytyä, mikäli arjessa ei pystytä tekemään kompro-
misseja. Lasta voi kuormittaa epävarmuus siitä mitä on tapahtumassa. Lapsi voi joutua mukaan
vanhempien välisiin kiistoihin ja eroprosessissa voi olla vaikeaa ottaa huomioon lasten tarpeita.
(Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 112.) Mahdollisten kriittisten tilanteiden varalta
kannattaa ottaa selvää missä sijaitsee maan konsulaatti tai jonkun muun pohjoismaan suurlähe-
tystö (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 164). Vastaajista kymmenen oli eronnut
kumppanistaan. Ero ja huoltajuuksasioista sopiminen saattoi olla hyvinkin haastavaa. Asuin-
maassa ei välttämättä saanutkaan apua sosiaalitoimelta, sillä he saattoivat katsoa, että erotilan-
teessa kysymys on huoltajuuksiistasta, eli eivät puuttuneet asioihin. Kolme vastaajista oli jou-
tunut pakenemaan turvakotiin, sillä he kokivat, etteivät saaneet yhteiskunnalta apua asioihin.
Asumis- ja avioeron saamiseen saattoi kulua vuosia asuinmaasta riippuen. Kumppani saattoi
pitää hallussaan puolison ja lasten passeja, joten maasta ei päässyt poistumaan lasten kanssa.

Eli mä en olisi käytännössä päässyt ainakaan X-maata pitemmälle ilman pas-
seja lasten kanssa. Ja sitten kun ne lapset sai omat passit niin hän piti aina ne tiu-
kasti. Mä en edes tiennyt missä ne oli. Ja sitten kun me erottiin, mun täytyy hakea
allekirjoitus siihen suostumukseen, että mä saan viedä lapset lomalle suomeen.
(V1)

Vaikka nainen saa pyytää eroa niinku islamin mukaan, niin siihen kuitenkin tarvit-
see näin sanotusti miehen suostumuksen. Ja koska suomessa ei ole tätä niinku us-
konnollista tavallaan tuomari asiointia, niin se eron saaminen ilman miehen suos-
tumusta on haastavaa. Mä sain sen loppujen lopuksi. Ja tuota koska me oltiin erottu
myöskin siinä vaiheessa virallisesti niinku maistraatin kautta niin se vaikutti siihen,
että mä sain myöskin sitten sen uskonnollisen eron. (V2)

Bahrainissa se on sellainen että lapsi menee äidille ja sitten jos on 14, mun mielestä
hän voi valitsee jos haluaa mennä isälle. Mutta jos äiti menen naimisiin joku toinen
miehen kanssa, sitten lapset menee isälle eli äitin uusi mies ei saa olla heidän isä,
jos isä on olemassa. Ja sitten tossa tulee sellaisia että ne ei halua että väkivaltaa
käytetään eli se uusi mies voi käyttää väkivaltaa hänen lapsille kuin tai naisten lap-
sille, kun hänellä ei ole tunteita heille (--). (V5)

Avioero jo pelkästään EU:n alueella voi olla kuin labyrintti sillä eroa koskevat lait vaihtelevat
suuresti. Juridisia ongelmia on varsinkin silloin, mikäli kahden eri jäsenmaan liitto kariutuu
kolmannessa maassa. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 187.). Kaksi vastaajaa
toivat esille sen, että vaikka asuinmaa kuului Eurooppaan, lait saattoivat olla vanhanaikaisia,
eroprosessi kesti pitkään, apua ei välttämättä saanut viranomaisilta ja koettiin, että perheväki-
vallon uhreja kohdeltiin huonosti.

5.4 Kotoutuminen ja perhesuhteet

Haasteita muutoksessa ovat muun muassa kielitaidottomuus ja uuden yhteiskunnan tuntemuksen ja kontaktien puute. Mikäli ohjausta ja tietoa ei ole saatavilla, voi uuden tulijan haasteet johtaa ajautumisen ja väärin valintojen kautta ei-toivottuihin elinolosuhteisiin ja jopa sosio-ekonomiseen syrjäytymiseen. Suurien muutosten aiheuttamat elämänhallintaongelmat aiheuttavat avuttomuutta, toivottomuutta ja stressiä. (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 39.) Kaikki vastaajat tutustuivat uuden asuinmaan ympäristöön ja ihmisiin. Kotoutuminen tapahtui neljällä työn tai opiskelun avulla yhdellä harrastusten kautta, viidellä lasten kautta, kolme vastaajaa loi itse kontakteja naapureihin ja asuinpaikan yhteisöihin, ja kolme muiden keinojen kautta. Muita keinoja olivat uskonnollisen yhteisön kautta. Kolme vastaajista asui kumppanin perheen kanssa, ja kolme vastaajaa aina välillä.

Kotoutumista helpottivat harrastukset, yhteydenpito kotimaan sukulaisiin, ystäviin ja verkostoituminen uuden maan yhteisön ja uudessa asuinmaassa asuvien muiden suomalaisten kanssa. Keskustelu muiden suomalaisten ja samassa tilanteessa olevien kanssa katsottiin erittäin tärkeäksi. Vertaistukea ja muuta tukea saatiin myös järjestöistä kuten Merimieskirkosta ja Kaapatut Lapset ry:ltä.

Sitten kun me muutettiin tänne pikkukylään, täällä asuu 250 ihmistä, (--), että täällä meidät on otettu tosi hyvin kiinni yhteisöön ja mä pääsin heti parin päivän jälkeen mukaan semmoiseen.. Mikä se on nitting club? Siis kutoma kerho. Niin ja mun mies meni mieskuoron mukaan laulamaan ja tälleen on ottanut meidät avoimin sylin vastaan (--). (V4)

Tärkein läksy on ollut erittäin epäsuomalainen "on ok kysyä apua, ja kaikki mielellään yleensä auttaakin, mutta apua ei saa pyytämättä". Varsinkin lasten kanssa kun muuta perhe tukiverkostoa ei lähellä ole. (K)

Se miten omalta lähipiiriltä saadaan tukea ja minkälaista tukea, vaikuttaa kaksikulttuurisen ydinperheen elämään. Kielikysymys voi tuoda esteitä appivanhempien kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Appivanhemmillä voi olla vahvoja käsityksiä siitä, miten he suhtautuvat lapsensa avioliittoon muunmaalaisen kanssa. (Lainiala & Säävälä 2012, 92–94.) Vastaajista kuusi sai tukea ystäviltä ja perheiltä muuttoon, seitsemän ei saanut minkäänlaista tukea, kaksi vastaajista sai tukea omalta perheeltään mutta ei kumppanin suvulta ja kaksi vastaajista sai tukea ystäviltä mutta ei sukulaisilta. Saatu tuki näkyi muun muassa henkisenä ja positiivisena tukena olemisena, apuna käytännön arjessa, tiedon jakamisella ja rahallisena tukena.

Vastaajista he, jotka eivät saaneet tukea, kokivat että miehen suku oli miehen puolella ja oman tukiverkoston puuttuminen nähtiin syynä. Sukulaiset ja ystävät eivät välttämättä pitäneet kumppanista, tai vieraaseen maahan muutosta. Tuen puutteeseen vaikutti myös sukulaisten omat kokemukset ja ennakkoluulot vieraasta maasta ja kulttuurista. Vastaajista he, jotka olivat eronneet kumppanistaan, neljällä vastaajalla suhde kumppanin sukulaisiin ei ollut säilynyt eron jälkeen, kuudella vastaajista osittain.

Kun me oltiin jonkun aikaa oltu yhdessä ja mä kerron mun äidille siitä niin mun äiti oikeasti kysyi, että kuinka monta kamelia se meinaa sinusta saada. En varmaan ikinä unohda tuota. Että tota se oli vähän semmoinen, että ne yleistyks-
set tuli silleen tosi vahvasti. (V2)

NO! My Finnish mother who has been a victim to her child being kidnapped because of intercultural marriage, didn't want me at all to have an intercultural marriage. (K)

Miehen suvulta ei, omalta suvulta kyllä, vaikka he olivat liittoa vastaan. Kun jouduin turvakotiin, en saanut hänen suvultaan apua. He häpesivät poikaansa. Kun olimme asunnottomia, he pelkäsivät että naapurit saavat tietää. (K)

Saimme tukea sekä hänen että minun lähiperheiltäni. Minun perheeni ja ystäväni ei päässyt häihin, joten sen sijaan he lähettivät rahaa ja osallistuivat netin kautta. Äiti ja isä tapasivat mieheni kihlauksen yhteydessä hänen kotimaassaan, koska hänen viisuminsa Suomeen evättiin kolme kertaa. Tämä oli iso askel heiltä, tulla heille täysin uuteen kulttuuriin ja maanosaan tapaamaan miestäni, mutta se sujui hyvin ja mieheni perhe oli mukana myös, he ottivat minun perheeni vastaan. Yhteinen uskonto auttoi tässäkin paljon. (K)

5.5 Lastenkasvatus

Eri uskontoja harjoittavilla, eri rotuisilla ja eri maissa kasvatusmallit ovat erilaisia. Yhteistä on se että molemmat puoliset haluavat lastensa hyvinvointia ja sitä koskevat arvot ja uskomukset ovat samantapaisia. (Viertola-Cavallari, Oksi-Walter & Roos 2004, 12.) Yleisimmät ristiriitojen aiheet kuten muissakin liitoissa liittyvät kotitöiden jakamiseen, raha-asioihin, vapaa-ajan käyttöön, seksiin, läheisyyden puutteeseen ja lasten kasvatukseen (Lainiala & Säävälä 2012, 58–59). Vastaajista neljällä oli samanlaiset näkemykset lastenkasvatuksessa, kahdeksalla vastaajalla ei, ja neljällä osittain samanlaiset näkemykset. Mikäli molemmat vanhemmat oli kasvatettu länsimaalaiseen kulttuuriin, näkemuseroja ei juuri ollut. Arabikulttuurista tuotiin esiin se, että anoppi opettaa miniää lastenkasvatuksessa, joka saattoi tuoda ristiriitoja ja väärinymmärryksiä.

Lapsi, joka on kasvanut vain yhdessä kulttuurissa, oman kulttuurin sisäistäminen ei tuota ongelmia. Kulttuurimalli tulee valmiina ja hänen ei tule miettiä, miksi asiat tehdään toisin heidän perheessään. Monikulttuurisen perheen lapsi taas joutuu rakentamaan oman kulttuurinsa, jossa vanhempien etninen tausta, kodin ja ympäristön asenneilmapiiri, perheen uskonnollinen vakaus, ympäröivä kulttuuri, perheenjäsenten luonteenpiirteet ja lapsen ikä tekijöinä muokkaavat perheen toimintatapoja ja vaikuttavat lapsen valintoihin. Ongelma monikulttuurisissa perheissä on usein se, että lapselle läheisimpien ihmisten kulttuurit vetävät häntä eri suuntiin. Lapsen muodostaessa omaa identiteettiään, hän joutuu hyväksymään, hylkäämään tai sulauttamaan kahden tai useamman kulttuurin normit ja roolit. (Viertola-Cavallari, Oksi-Walter & Roos 2004, 67.)

Lapsi kehittyy ja kasvaa kokoajan. jokainen kehitysvaihe mahdollistaa uudet konfliktit mikäli vanhempien kasvatustavat eroavat, muun muassa vaivaiässä lapsen tarvitsema fyysinen kontakti, joka näkyy nukkumisjärjestelyissä, leikki-iässä kurinpidon tavat: suodaanko ruumiillista kuritusta, miten kielletään, kouluiässä auktoriteettisuhde: voiko lasta kuuntelematta päättää kouluvalinnasta tai harrastuksista ja myöhemmin lapsen identiteettiin liittyvät kysymykset: oman kulttuurin löytäminen. (Lainiala & Säävälä 2012, 82–83.)

Keskusteluissa oli samanlaiset näkemykset, käytännössä ei (--) (K)

Meillä on hyvin erilaiset käsitykset lasten kasvatuksesta. Mies tulee kulttuurista, jossa vanhemmat päättävät lastensa puolesta aikuisuuteen asti. Minä olen valmis kuuntelemaan lasten mielipiteitä. Miehellä oli myös sellainen käsitys, että hän päättää kasvatuksesta ja minä myötäilen häntä. (K)

Oli. Sitten taas ei.. Miehen näkemykset heittelee (Molemmat suomalaisia) (K)

(--) mä osasin kylvetää ja pukea ja tehdä kaiken, kun taas arabi perheessä se on se anoppi, joka opettaa sitä miniää tekemään kaikki koska mistä miniä on saanut mitään apua tai tietoa. Eihän, ne ei tiedä ja anoppi on sitten se koulu joka kouluttaa ja kun mä en ottanut sitä oppia näin sanotusti hirveen hyvin vastaan niin se oli meidän ehkä suurin ongelma silloin aluksi, että anoppi koki, että hän ei ole tarpeellinen, koska mä annoin hänen ymmärtää, että sori, en minä tarvitse sinua, nyt jälkepäin kun kun ajattelee niin kyllä mä ymmärrän hän hyvällä tarkotti sen kaiken ja minä vain olin jotenkin ehkä nuori itsepäinen, enkä tavallaan tajunnut antaa hänelle edes sitä tilaa, että hän olisi edes voinut kertoa. Eihän minun olisi tarvinnut kaikkea kuitenkaan tehdä. (V2)

Eri kulttuurien ristipaineessa oleminen voi olla lapselle raskasta. Jos vanhemmat väkisin yrittävät saada lapsesta oman kulttuurinsa edustaja ja vetävät häntä eri suuntiin, lapsi on hankalassa tilanteessa. Tähän voi olla syynä huoli lapsesta, jolloin pelätään vieraalla kulttuurilla olevan

vahingollisia seurauksia lapsen kasvulle ja kehitykselle. On hyvä hyvissä ajoin sopia pelisäännöt miten kumpaakin kieltä ja kulttuuria käytetään tasapuolisesti perheessä. yhteiset kasvatus- tavat tulee myös sopia varhaisessa vaiheessa. On hyvä sopia myös, minkälaisista tapakulttuuria kodissa noudatetaan, mikä koulu valitaan ja koulukielen valinta. Lapsi pystyy yleensä varsin hyvin oppimaan kaksi tai jopa kolme kieltä samaan aikaan. Vaikka vanhemmat puhuvat eri äidinkieltä ja asuvat vielä kolmannessa maassa, on tärkeää, että he siitä huolimatta puhuvat lapselle omaa kieltään. (Viertola-Cavallari, Oksi-Walter & Roos 2004, 68–69.) Mikäli puolison kanssa oli eriäviä näkökulmia, se saattoi näkyä ihan käytännön asioissa, kuten lasten lääkitsemisessä ja perusruoanlaittotoimissa. Lasten päivähoito maasta riippuen saattoi olla hyvinkin kallista, eikä sitä välttämättä saanut automaattisesti. Kouluun saatettiin mennä paljon aikaisemmin kun Suomessa, jopa 4-vuotiaana. Oikeus koulutukseen saattoi vaatia myös sen, että lapsi kastettiin maan uskontoon.

(--) mä hain tarha paikkaa lapselle vanhemmalle silloin kun mä lähdin sitten itse töihin, mutta se lastenhoito kuukausimaksu oli siellä tyyliin 4 kertaa enemmän kuin mitä mä sain kuukaudessa palkkaa. (V2)

Aasialaisessa kulttuurissa korostetaan taitojen oppimista ja akateemista opiskelua varhaisessa vaiheessa. Myös “kuri” tuntuu olevan tarkeaa sillä tavalla, että koulu tulisi valita sen mukaan, missä on hyvä kuri, niin että rajojen asettamisen voisi ulkoistaa koululle. He haluavat myös opettaa lasta lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan ihan vauvasta lahtien, jo taaperolle annetaan kolikoita laskettavaksi jne. Itse taas en usko että nama taidot ovat merkityksellisiä ennekuin lapsi on kehityksellisesti siihen valmis. (K)

Se katolisen kirkon valta esimerkiksi kouluissa mulle oli täysin niinku yllätys. Meidän piti kastaa lapset sitten kun me muutettiin irlantiin, ne ei ois muuten niinku päässyt siihen kouluun ja sitten sieltä hän olisi pudonnut niinku kaikista niistä uskonnollisista rituaaleista. (V1)

5.6 Talousasiat ja matkustaminen maasta

Ristiriidat ja riitely rahankäytöstä voi liittyä sen käyttötarkoituksiin, sen yhteisen päätöksenteon tai toisen osapuolen työttömyyteen tai muihin rahan sidoksissa oleviin kokemuksiin (Lainiala & Säävälä 2012, 61). Kahdeksalla vastaajalla kumppani-, kahdella itse ja seitsemällä vastaajalla molemmat perheestä vastasivat perheen raha-asioista. Monessa kulttuurissa mies oli perheen pää ja vastasi perheen asioista. Puoliso oli monesti myös kotiäitinä. Perheissä, joissa vastuu jaettiin, jaettiin ne tulojen mukaan. Arabikulttuurista tuotiin esiin, että miehen vastuulla oli naisen elättäminen avioliitossa.

Mä luulen, että eurooppalainen käsitys tai ainakin minulla se käsitys on, että mun pitää olla itse vahva. Mun pitää itse pärjätä, mun pitää saada oma raha. Mä en tuu vinkumaan tai pyytämään tai rukoilen keltään rahaa mulle itselle. Mutta jos ajattelee sitten taas arabinaisia esimerkiksi, niin heillä ei ole mitään ongelmaa. Sanoo et sori anna satanen anna 2 minä tarvitsen sitä mä tarvin tätä koska he tietää että se on sen miehen vastuulla (--). Se on miehen velvollisuus elättää se nainen. (--) Musta tuntuu, että meillä käännyttäisillä muslimeilla. Ei me lähdetä vinkumaan rahaa siltä mieheltä. me mennään mielummi ite töihin ja tai me säästetään ja mä luulen, että tämä voi olla jotenkin semmoinen huono asia näille meidän macho miehille, koska me ei osoiteta tarvitsevamme heitä tämmöisessä asiassa ja he ei koe olevansa sitten miehiä. (V2)

Mies maksaa tekee maksaa käytännön kaikki kiinteät maksut ja minä ruuat ja lasten harrastukset ja vaatteet, koska menoerat ovat vastaavat. Minun kielitaitoni ei riitä esim. veroilmoituksiin, joten mies tekee ne. (K)

Second country men did most of the work, but I did share the responsibilities and worked. But as a woman I got 1/3 of man's salary. (K)

Tämä olikin yksi kinkkisimmistä asioista. Emme koskaan päässeet yhteisymmärrykseen taloudellisen vastuun jakamisesta. Ulkomailla mies huolehti meistä täysin, mutta Suomessa asuessa minä vastasin perheen yhteisistä menoista. Mies suostui jakamaan vain ruokamenoja. (K)

Islamilaisen perhelain mukaan, vaimo tai tytär ei peri miestä samoin kuin lansi- maissa. Tytär perii vahemman kuin pojat, ja vaimo jakaa perinnon lasten ja miehen veljien kanssa. Tämä on mielestäni tärkeä tieto, jos asuu maassa, jossa on islamilaisessa maassa. Siksi kannattaa miettiä, esim että vaimon nimissä on riittävästi omaisuutta, tai että omaisuutta on jossain ulkomailla, vaikkapa Suomessa vaimon nimissä. (K)

”Tällä hetkellä minä olen ainoa, joka voi käydä töissä maahanmuuttotilanteen takia, mutta olemme tietoisesti yhdessä tehneet aina budjetin ja päättäneet mihin rahat käytetään. Jatkossa aiomme pitää yhteisen tilin ja lisäksi kumpikin saa oman tilin, johon voi säästää hieman omiin asioihin rahaa, mutta perheen asiat päätetään yhdessä. (K)

Ulkomailla asuessa kannattaa muistaa, että eläkettä ei välttämättä kerry, ellei sitä itse säästä. (K)

Vastaajista vain yhdellä oli ollut ongelmia matkustamisen kanssa maasta toiseen. Kyseisessä tapauksessa puoliso ei antanut matkustuslupaa. Maasta riippuen, mikäli haluttiin matkustaa esim. Suomeen yksin lapsien kanssa, tarvittiin puolisolta kirjallinen matkustuslupa. Vastauksissa tuotiin esiin myös se, että miespuolinen puoliso ei välttämättä itse tarvinnut matkustuslupaa yksin lapsien kanssa matkustaessa. Matkustamista saattoi myös hankaloittaa se, että puoliso piti lasten passit itsellään, tai lapset olivat vain puolison passissa.

Miehellani ei ole koskaan ongelmia. Minulta on kysytty lapsen syntymatodistusta joissain maissa, mutta ei kovin usein. Puolison lupaa ei ole kysytty koskaan! Tavaltaan toivoisin, että jotain todistetta kyseltaisiin, koska tuntuu turvattomalta, että voin matkustaa lapsen kanssa, jolla on eri maan passi ja eri nimi kuin minulla. (K)

Tällä hetkellä en anna lapsiani isänsä mukaan, koska edelleen on suuri riski sille, ettei hän palauta lapsia minulle enää ikinä. (K)

Olen ollut tietoinen, että pitää olla kirjallinen lupa viedä lapset ulkomaille. En ole kieltänyt miestä viemään lapsia lomamatkalle, mutta mies on kieltänyt minua. (K)

Meillä pitää olla lupalappu, jossa molempien vanhempien allekirjoitus. En voinut itse matkustaa Suomeen 10 vuoteen, koska exäni ei suvainnut. Lapseni olivat vain hänen passillaan, joten en olisi voinut ottaa heitä mukaan. Kun eron jälkeen halusin viedä kaksi nuorinta kesälomalle Suomeen, hän kieltäytyi allekirjoittamasta passi-anomusta. (K)

Olemme, eikä ole ollut ongelmia. Ymmärrän kyllä, että tämä saattaa olla iso juttu joissain tapauksissa. Yhteiset sopimukset ja luvat, ja mitä laki sanoo asiasta, on hyvä käydä läpi jo alussa. (K)

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkijan tulee pystyä dokumentoimaan sen, miten on päätynyt luokittelemaan, ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri niin kuin on sen tehnyt. Menettelytavat on perusteltava uskottavasti mutta toinen tutkija pystyy silti päätyä erilaiseen tutkimustulokseen ilman, että sitä pidetään välttämättä tutkimusmenetelmän heikkoutena tai tutkimuksen heikkoutena. Tulosten tulee heijastaa tutkittavien ajatusmaailmaa. (Hirsjärvi & Hurme 2018, 189.)

Mielipiteiden, asenteiden ja arvojen tutkiminen ei ole helppoa. Haasteita aiheuttavat monet epävarmuudet: edustivatko osallistuneet tutkimuksen perusjoukkoa, saatiinko tarpeeksi vastauksia, oliko kysymyksiin vastattu riittävän kattavasti, mittasivatko kysymykset tutkittavia asioita, oliko kyselyn ajankohta hyvä ja niin edelleen. (Vehkalahti 2019, 12).

Eräs tutkimuksen luotettavuuden ilmaisin on vastausprosentti. Se kertoo, kuinka moni otokseen valituista vastasi ja palautti kyselylomakkeen. Otos poimitaan niin, että se edustaa perusjoukkoa mutta jos vastausprosentti jää kovin alhaiseksi, edustavuus voi jäädä kyseenalaiseksi. (mt., 44). Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kannalta on syytä raportoida vastausprosentti, jotta nähdään kuinka moni vastasi kyselyyn.

Haasteena työlle koin kysymysten ja tietopakettien sanamuotojen luomisen niin, että ne eivät syrji ketään sukupuolesta tai kansalaisuudesta huolimatta.

Kehittämistyöni tarkoitus oli löytää neuvoja siihen, mitä olisi hyvä tietää ennen muuttoa ja parisuhteen perustamista ulkomaille. Tuloksia läpikäydessäni pyrin olemaan puolueeton mutta tuon esille myös parisuhteen negatiivisia puolia, sillä ne vastaukset antavat perustan sille, että mikäli näihin asioihin olisi tutustunut ennen muuttoa, niihin olisi mahdollista myös etukäteen sopeutua, tai tehdä kompromisseja ja osaltaan toisin toimimalla antaa mahdollisuuden varautua tai estää lapsikaappauksen tai varautua sen uhkaan

7 POHDINTAA JA EHDOTUKSIA

Pidin kehittämistyöni tuloksista esittelyn ero-näkökulmasta Kaapatut Lapset ry:n webinaarissa 28. syyskuuta 2021 ja osallistuin Suomi-Seuran Suomikylän Ero ulkomaille verkkokeskusteluun 9.6.2021. Teemasta johtuen tulokset kuulostivat ”negatiivisilta”. Ja tottakai olivatkin. Suurin osa vastaajista oli kokenut, tai kokee paraikaa lapsikaappauksen tai sen uhan. He myös toivoivat, että olisivat tienneet asioista enemmän ennen muuttoa ja parisuhteen perustamista ulkomaille. Webinaareissa oli mukana myös kokemusasiantuntijoita kertomassa omia tarinoitaan, ja he toivat esille samoja ongelmia, kuin olin saanut omissa vastauksissani esiin. Webinaareissa esitetyt tulokset avasivat tilanteita, joita ei välttämättä osaa tulla ajatelleeksi ja tuotti kuulijoille uutta tietoa.

Aineistossani huomioni kiinnitti erityisesti se, että osissa vastauksista korostui kahden eri kulttuurin liittyvä kysymykset ja niiden eroavaisuudet. Näitä olivat muun muassa uuden asuinmaan lait ero- ja huoltajuustilanteissa. Se mihin kukaan ei voi täysin varautua ja nämä haasteet ovat yleisiä kulttuurista, uskonnosta, tai kansalaisuudesta riippumatta, on mustasukkaisuus, väkivalta, omistushalu, tai kumppanin käytöksen muuttuminen lapsen syntymän tai avioliiton solmimisen jälkeen. Päivi Oksi Walterin (2009, 9) mukaan olisi helppo syyttää vaikeuksista kulttuuristiriitoja, mutta dynamiikkaa parisuhteessa monimutkaistavat myös persoonallisuuserot ja omaksumamme erilaiset tavat. Oma aineistoni toimii hyvänä tietopohjana alallamme, kun työskentelemme kahden kulttuurin perheiden parissa.

Kantasuomalainen terminä on ongelmallinen mutta se kuvaa ehkä parhaiten selventävänä terminä suomalaista Suomessa syntynyttä henkilöä. Kantasuomalaisten välisissä parisuhteissa on yhtäläillä vastaajien kuvailemia parisuhteen ongelmia, joissa kulttuurilla ja uskonnolla ei siis ole väliä. Eniten ulkomaille perhettä perustettaessa olisi hyvä ajatella myös realistisesti, vaikka parisuhde toimisi hyvin. Entä jos...? Naisen asema, uuden asuinmaan kulttuuri ja kumppanin perheen kulttuuri, asuinmaan maan lait olisi hyvä tuntea ennen muuttoa ja pohtia, jos tulee ero, miten toimin? Pystynkö hyväksymään eroavaisuudet? Vastauksissa ja pohdinnassa päädyin tuomaan esille näitä eroavaisuuksia, sillä niitä ei välttämättä osata ennalta ajatella ja mihin olisi hyvä kiinnittää huomiota.

Vastauksista selvisi että monelle vastaajalle uuden asuinmaan lait ja kulttuuri oli vain osin, tai ei ollenkaan tuttuja. Tasa-arvo parisuhteissa toteutui eniten niissä perheissä, joiden kulttuuri oli, tai on mahdollisimman lähellä länsimaista kulttuuria. Tasa-arvo ei välttämättä toteutunut,

jos puoliso oli paljon poissa töissä, jolloin esimerkiksi kotityöt jäivät kotona olevan kumppanin vastuulle omien töiden tai opiskelun ohella tai kulttuurista johtuvista syistä. Vastaajille tasa-arvo merkitsi tasa-arvoisuutta ihmisinä, molemmilla sukupuolilla oli mahdollisuus samanlaisiin asioihin: työhön ja koulutukseen, päätösvaltaan omista asioista, oikeus omaan rahaan, kotia ja lapsia hoidetaan yhdessä, ei ole naisten ja miesten töitä. Kunnioitetaan toista, molemmilla samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet. Tasa-arvon puute ei välttämättä riippunut vain kulttuurista vaan myös asuinmaasta. Naisen asema saattaa olla vielä 2000-luvulla vanhanaikainen ja miehiä pidetään paremmassa asemassa myös laissa. Joissain maissa naisen asema on myös kulttuurisidonnainen.

Yhteisökeskeisessä kulttuurissa kasvaneelle kumppanille puolisoitten välinen suhde on vähemmän tärkeä kuin suhde lapsuuden perheeseen, erityisesti äitiin. Nainen on erityisesti islamin uskoisissa maissa enemmän tai vähemmän alistetussa asemassa mieheen nähden. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 36, 47.) Länsimaiden ulkopuolisissa kulttuureissa mies on yleensä vastuussa perheen elatuksesta, kuten myös monissa Keski- ja Etelä-Euroopan maissa. Tällöin monelle miehelle voi olla kova paikka suomalaisen naisen taloudellinen riippumattomuus. (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 59.)

Osa vastaajien asuinmaista oli Euroopassa, joissa suuria kulttuurieroja Suomeen ei ollut. Vastaajat olisivat halunneet tietää etukäteen muun muassa: avioliiton ja eron juridisista puolista, uskonnon asemasta maassa, päivähoidotilanteesta, sosiaaliturvasta ja avioeron hakemisesta. Myös kumppanin perheen ja perheen arvot nähtiin tärkeäksi. Kulttuuriristiriitoja saattoi syntyä muun muassa keskustelukulttuurista, suomalaista kuvattiin melko niukaksi keskustelijaksi ja oma mielipide määräsi mitä tehdään. Sukulaissuhteet saattoivat näyttäytyä perheen arjessa hyvin voimakkaana. Ennen uuteen asuinmaahan muuttamista olisi hyvä tutustua kunnolla myös kumppanin perheeseen ja kulttuuriin.

Uskonto vaikutti parisuhteisiin varsinkin länsimaiden ulkopuolella. Vastauksissa korostui islamin usko sekä varsin konservatiivinen katolilaisuus. Uskonnon vaihtoon vaikutti oma halu tai uskontoa piti vaihtaa, mikäli halusi lapset kouluun tai pääsi naimisiin. Kumppaneilla olisi hyvä olla yksi kieli, jota he molemmat puhuvat mutta olisi hyvä myös opetella kumppanin asuinmaan kieltä jo ennen muuttoa. Se helpottaisi kotoutumista ja lisäisi yhteenkuuluvuutta ja ymmärrystä kumppanin perheen kanssa.

Kaapatut lapset ry:n verkkosivuille luomani tietopaketti (liite 2) kannustaa ottamaan asioista ennalta selvää. Se kehottaa puhumaan ajoissa jo aroistakin asioista ja muistuttaa niistä asioista, joita ei välttämättä osaa ottaa huomioon. Jos uuden asuinmaan kulttuurista ja laeista on riittävä tieto ennen muuttoa, asioihin osataan varautua, ne osataan selvittää yhdessä, ja näin osaltaan tietopaketti ennaltaehkäisee lapsikaappauksia tai sen uhkaa.

7.1 Kehittämisen prosessin sujuminen

Kehittämistyön tekeminen sujui hyvin tilaajan, ja mukana olleiden järjestöjen Familia ry:n ja Suomi-Seuran tuella. Verkkokyselyn luonti oli helppoa mutta kyselyn auki ollessa oli huoli että tuleeko kyselyyn vastauksia, sillä kysely oli pitkä. Webropol-ohjelman seurannan mukaan kysely oli avattu 27 204 kertaa, ja kyselyyn oli aloitettu vastaamaan 47 kertaa. Tästä tehtynä oletuksena saatujen vastausten määrästä (18), johtui osaltaan varmasti kyselyn pituudesta tai vastaajat eivät katsoneet kuuluvansa kyselyn kohderyhmään.

Tosin realistisesti ajatellen, mikäli kyselyyn olisi tullut puoletkin enemmän vastauksia, olisin tarvinnut työhöni apua tulosten purkamiseen. Teemahaastatteluja jännitin ja olin listannut valmiiksi teemarungon ympärille kysymyksiä mutta kun haastattelut alkoivat, kysymyksiä alkoi syntyä myös luonnostaan. Tämä johtui suurelta osin siitä, että haastateltavani olivat puheliaita ja halusivat kertoa kokemuksistaan. Keskustelu saattoi myös hieman rönsyillä aiheiden ulkopuolelle mutta teemarungon ansiosta sai palattua aiheeseen luontevasti.

WordPress-ohjelma verkkosivun luomiseksi oli uusi tuttavuus mutta tutustuessani siihen, ohjelma osoittautui helppokäyttöiseksi ja tietopaketin luominen sivuille meni sujuvasti. Sisällön suunnitteluun sain myös hyviä vinkkejä Kaapatut Lapset ry:n suunnittelijalta. Kehittämistyön neuvojen lisäksi etsin sivuille ulkosuomalaisen kirjoittamia blogeja luettavaksi, ja yhdistyksen suunnittelijalta sain linkkejä kursseihin ja tehtäviin, jotka liitin sivuille. Sivusto julkaistiin Kaapatut Lapset ry:n syyskokouksessa 10.10.21.

7.2 Kehittämisehdotuksia

Vastaajat toivat esiin sen, että rakastumisen huumassa ei välttämättä ensimmäisenä etsi tietoa Kaapatut Lapset ry:n sivuilta. Negatiivisia asioita tai suhteen mahdollista päättymistä ei haluta ajatella. Siksi olisi hyvä, jos esimerkiksi neuvoista jaettaisiin informaatiota maistraatteihin, sosiaalitoimistoihin, perheneuvoloihin jne. Amal ry:llä on sivuillaan ennen islamilaista avioliittoa solmittaessa tehtävä kysymysmalli, mitä kysyä puolisoehdokkaalta. Kysymysmalli on erittäin

kattava kumppaniin tutustumiseen, ja pienellä muokkauksella se pohja toimisi kaikilla kulttuuriin ja uskontoon riippumatta kumppaniin tutustumiseen.

Monissa ammattioppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa on kulttuureihin liittyä opintoja ja moni tutkinto-opiskelija lähtee myös ulkomaille opiskelemaan. Näihin opintoihin voisi myös jollain tavalla liittää tutkimustuloksissa esiin tulleita aiheita. Myös kokemusasiantuntijoiden kokemusta kannattaisi hyödyntää luentojen muodossa.

Kirjoitan tätä pohdintaa myös vallitsevan Ukrainan sodan aikaan. Ukrainalaisperheet ovat joutuneet eroamaan rajalla, naiset ja lapset lähtevät mutta miehet joutuvat jäämään puolustamaan maataan. Kun sota loppuu, kaikki eivät välttämättä halua palata takaisin Ukrainaan ja elossa olevan puolison luokse. Heijastuuko tämä lapsikaappauksiin? Toivottavasti ei mutta varmasti tulevaisuudessa yksi tutkimisen aihe.

Kaapatut Lapset ry:n yksi tärkeimmistä tavoitteista on ehkäistä lapsikaappauksia. Katsomme, että parhaiten se toteutuu tiedon lisäämisellä. Vanhemmat tarvitsevat tietoa siitä, miten toimia silloin, kun lapsen toisen huoltajan kanssa syntyy ristiriitoja tai vanhemmat eroavat. Tärkein tieto on se, että lapsen asioista päätetään aina hänen vakinaisessa asuinmaassaan. Lasten asuinmaata saa muuttaa vain huoltajien yhteisellä päätöksellä tai oikeuden luvalla. Suomeen kaapataan 10–15 lasta vuosittain. Usein näiden kaappausten takana on tietämättömyys. Olemme huomanneet, että perhe perustetaan ulkomaille riittämättömästi valmistautuneina ajatellen, että jos yhteiselo toisessa maassa ei suju, niin vanhempi palaa lasten kanssa Suomeen. Näin ollen vanhempi ei välttämättä edes pyri kovin tehokkaasti kotoutumaan uuteen asuinmaahan. Kirsi Anttilan opinnäytetyö antaa ulkomaille perheen perustamista suunnitteleville lähtökohtia varautua erilaisiin tilanteisiin ja eväitä päätöksen tekemiseen. (Räisänen 2022.)

Näistä kehittämissuunnitelmista olen lupautunut kirjoittamaan vielä blogitekstin Kaapatut Lapset ry:n verkkosivuille, johon tulee muun muassa tietoa miten voi jakaa tietopaketin tietoja eri paikoissa.

Muuttaessa ulkomaille, on opittava uudet käytösmallit, tavat ja ymmärrettävä arvot niiden takana. Kulttuurien kohtaaminen onnistuneesti edellyttää kykyä tunnistaa omia tunteita ja käsityksiä sekä halua kyseenalaistaa omaa ajattelua. Se vaatii harjoittelua ja avoimuutta uutta kohtaamaan, osan uuden kulttuurin säännöistä voi opetella etukäteen mutta suurimman osan oppii vasta paikan päällä. On eroja, joita ei ymmärretä tai ei voida hyväksyä, kaikkeen ei siis tarvitse muokata. Se että asiat ei selity totutulla tavalla, on opittava sietämään. Omasta kulttuurista ei tarvitse luopua, vaikka noudattaisi paikallista kulttuuria. Avain uuteen kulttuuriin sopeutumiseen on erilaisuuden hyväksyminen, ja oman kulttuurin tunteminen. (Guyot 2019.)

LÄHTEET

Aarni, Armi & Isaksson Paavo & Khan, Anna-Maija & Räisänen Tarja 2008. Lapsikaappausuhka elämän varjona. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ahmaoja, Laura 2017. Lapsistamme tulee toivottavasti maailmankansalaisia, jotka ottavat ihmiset ihmisinä. Verkkokysely monikulttuurisille perheille. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.

Alitolppa-Niitamo, Anne, Söderling Ismo & Fågel, Stina 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliiton julkaisu. Viitattu 20.3.2022. <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/18723967-olemme-muuttaneet.pdf>

Appolis, Anna-Kaisa 2012. Kahden kulttuurin perheet. Hiljaista tietoa ja hyviä käytäntöjä perheiden tueksi. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Benjamin, Saija 2014. Kulttuuri-identiteetti — Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Kulttuuri-identiteetti & kasvatus - Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura 8/2014, 56–105.

Del Angel, Tanja 2021. Monikulttuuriset uusperheet dialogissa. Kulttuurien kohtaaminen ja vuorovaikutus kahden kulttuurin uusperheessä. Opinnäytetyö. Uusperheneuvojakoulutus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Familia ry 2022a. Familia ry:n verkkosivu. Viitattu 30.1.2022. <https://www.familiary.fi/>

Familia ry 2022b. 52 kahden kulttuurin faktaa. Viitattu 1.2.2022. <https://www.familiary.fi/kirjasto/52-kahden-kulttuurin-faktaa?lang=fi>

Familia ry 2022c. Kaksikulttuurisen perheen puoliset ovat syntyneet eri maissa. Viitattu 27.1.2022. <https://www.familiary.fi/kirjasto/kaksikulttuurisen-perheen-puolisot-ovat-syntyneet-eri-maissa?lang=fi>

Findikaattori 2021. Väestönmuutokset. Viitattu 7.7.2021. <https://findikaattori.fi/fi/15>

Guyot, Hanna 2019. Perhe maailmalla-projekti. Viitattu 9.7.2021. <https://perhemaailma.fi/kuin-kalat-vedessa/>

Haapasaari, Osku & Korhonen, Elina 2013. Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Väestöliiton julkaisu. Väestötietosarja 26. Viitattu 30.1.2022. http://vaestoliitto-fi.directo.fi/@Bin/ac06f8ff0846920750987df0e16363c9/1643359710/application/pdf/3098673/MIK%C3%84PERHE_netikirja.pdf

HCCH 2021. Contracting Parties. Viitattu 3.3.2021. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24>

Hepola, Annamari 2005. KULTTUURIIN KASVATTAMINEN - Monikulttuuristen perheiden valintoja lasten kasvatuksessa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2018. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki University press.

Hovi Tuomas, Tervonen Miikka & Latvala-White Heidi 2021. Muuttuva ulkosuomalaisuus. Kyselytutkimus maastamuutosta ja ulkosuomalaisuudesta. Siirtolaisuusinstituutti. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/181268/Raportit_3_www.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Juhila, Kirsi 2022a. Koodaaminen. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 28.1.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/>

Juhila, Kirsi 2022b. Teemoittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 28.1.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Kaapatut Lapset ry 2021a. Yhdistys. Viitattu 25.2.2021. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/yhdistys/>

Kaapatut Lapset ry 2021b. Toimintalinja 2020. Viitattu 25.2.2021. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/wp-content/uploads/sites/17/2020/06/Toimintalinja-2020.pdf?x98731>

Kaapatut Lapset ry 2021c. Mikä on kansainvälinen lapsikaappaus? Viitattu 25.2.2021. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/tietoa/>

- Kaapatut Lapset ry 2021d. Materiaaleja ja tilastoja. Viitattu 25.2.2021. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/tietoa/materiaaleja-ja-tilastoja/>
- Kaapatut Lapset ry 2021e. Lapsikaappaukset 2020. Viitattu 25.1.2022. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/wp-content/uploads/sites/17/2021/05/lapsikaappaukset-2020.pdf?x98731>
- Kaapatut Lapset ry 2021f. Kaapatut Lapset ry:n strategia 2020–2024. Viitattu 25.1.2022. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/wp-content/uploads/sites/17/2020/07/Strategia-2020-2024-saavutettava.pdf?x98731>
- Kaapatut Lapset ry 2021g. Lapsikaappaus. Viitattu 25.1.2022. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/tietoa/lapsikaappaus/#oletko-tuonut-lapsesi-ilman-lupaa>
- Kaapatut Lapset ry 2021h. Suomen oikeusministeriön vastaanottamat hakemukset lasten palauttamiseksi. Viitattu 25.1.2022. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/wp-content/uploads/sites/17/2021/06/SUOMEN-OIKEUSMINISTERION-VASTAANOTTAMAT-HAKEMUKSET-LASTEN-PALAUTTAMISEKSI-2011.pdf?x98731>
- Kase, Annemai 2020. ”Tulemme aina olemaan kahden maan ja kulttuurin välissä” - Maastamuuttoa harkitsevien kahden kulttuurin lapsiperheiden kokemuksia. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu
- Kerkkänen, Heikki 2020. Kotoutuminen tapahtuu aina paikallistasolla. Siirtolaisuus-Migration julkaisuja. Viitattu 1.3.2021. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/100332/57874>
- Korhonen, Elina, Nazarenko, Salla & Närhi, Riikka 2012. Kahdeksan kysymystä tasa-arvosta ja seksuaalisuudesta. Väestöliitto. Väestötietosarja 25. Viitattu 25.1.2022. http://vaestoliitto-fi.directo.fi/@Bin/b7a4809182f622ae16f8e19e80f081a6/1644488542/application/pdf/2193234/VLiitto_8Kysymyst%C3%A4_Web.pdf
- Lainiala, Lassi & Säävälä, Minna 2012. Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja. Suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset avioliitot. Perhebarometri 2012. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 46/2012. Viitattu 4.3.2021. http://vaestoliitto-fi.directo.fi/@Bin/451a0a5eb5eb424ceccf8f1b9f33f9d0/1615277107/application/pdf/4921214/Perhebarometri%202012_web.pdf

Oikeuslaitos 2021a. Lapsi kaapattu Haagin sopimusvaltioon. Viitattu 9.7.2021. <https://oikeus.fi/fi/index/asiatjapalvelut/kansainvalinenlapsikaappaus/lapsikaapattuhaaginsopimusvaltioon.html>

Oikeuslaitos 2021b. Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja sovellettava lainsäädäntö. Viitattu 1.4.2022. <https://oikeus.fi/fi/index/asiatjapalvelut/kansainvalinenlapsikaappaus/suomeasitovatkansainvalisesopimuksetjasovellettavalainsaadanto.html>

Oikeuslaitos 2021c. Kansainvälinen lapsikaappauksen määritelmä. Viitattu 1.4.2022. <https://oikeus.fi/fi/index/asiatjapalvelut/kansainvalinenlapsikaappaus/mikaonkansainvalinenlapsikaappaus.html>

Oikeusministeriö 2021a. Lapsikaappaus. Viitattu 25.2.2021. <https://oikeusministerio.fi/lapsikaappaus>

Oikeusministeriö 2021b. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien päätösten tunnustaminen ja täytäntöönpano. Viitattu 9.7.2021. <https://oikeusministerio.fi/-lapsen-huoltoa-ja-tapaamisoikeutta-koskevien-paatosten-tunnustaminen-ja-taytantonpano>

Oikeusministeriö 2021c. Kansainvälinen oikeusapu. Viitattu 9.7.2021. <https://oikeusministerio.fi/kansainvalinen-oikeusapu>

Ojasalo Katri, Moilanen Teemu & Ritakoski Jarmo. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. E-kirja. Sanoma Pro Oy.

Oksi-Walter, Päivi 2004. Monikulttuuristen parisuhteiden ja perheiden dynamiikka käytännön näkökulmasta tarkasteltuna. Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Siirtolaisuusinstituutti 2004. Web Reports No. 2. 22–27.

Oksi-Walter, Päivi & Roos, Jonna & Viertola-Cavallari, Ritva 2009. Monikulttuurinen perhe. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Onuigbo, Maria & Karjalainen Jarmo (toim.) 2021. Ulkосуomalaisen selviytymisopas. Suomen Merimieskirkon julkaisuja. Tammerprint: Tampere. Viitattu 25.2.2021. https://merimieskirkko.fi/wp-content/uploads/2017/01/Ulkosuom_opas.pdf

Perhe maailmalla-projekti 2021a. Verkkosivusto. Viitattu 1.3.2021. <https://perhemaailmalla.fi/>

Perhemaailmalla-projekti 2021b. Ulkomailla asuminen haastaa parisuhteen. Viitattu 28.1.2022. <https://perhemaailmalla.fi/ulkomailla-asuminen-haastaa-parisuhteen/>

Pitkäranta Ari 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - työkirja ammattikorkeakouluun. 1. painos. e-Oppi Oy.

Räisänen, Tarja 2020. Tälläkin hetkellä kymmeniä suomalaislapsia on kaapattuna – näistä merkeistä kaappauksen uhan voi havaita. Viitattu 27.1.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tallakin-hetkella-kymmenia-suomalaislapsia-on-kaapattuna-naista-merkeista-kaappauksen-uhan-voi-havaita/7680918#gs.nra7jh>

Räisänen, Tarja 2022. Opinnäytetyön merkitys tilaajalle. Sähköposti. Viitattu 17.3.2022. tarja.raisanen@kaapatutlapset.fi

Saukkonen, Pasi 2014. Suomalainen kulttuuri-identiteetti kotoutumisen estäjänä ja edistäjänä. Kulttuuri-identiteetti & kasvatustieteet - Kulttuuriperintökasvatustieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 8/2014, 13–55.

Siirtolaisuusinstituutti 2021. Maastamuutto. Viitattu 1.3.2021. <https://siirtolaisuusinstituutti.fi/tutkimus/maastamuutto/>

Sisäministeriö 2021a. Ulkosuomalaisia yhdistää suomalainen identiteetti. Viitattu 5.2.2022. <https://intermin.fi/maahanmuutto/ulkosuomalaiset>

Sisäministeriö 2021b. Ulkosuomalaisstrategia 2022–2026. Sisäministeriön julkaisuja 2021:42. Viitattu 5.2.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163685/SM_2021_42.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveysministeriö 2022. Lainsäädäntö. Viitattu 5.2.2022. <https://stm.fi/tasa-arvo/lainsaadanto>

Tasa-arvovaltuutettu 2022. Tasa-arvolaki pähkinänkuoressa. Viitattu 29.3.2022. <https://tasa-arvo.fi/tasa-arvolaki-pahkinankuoressa>

Valli, Raine 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5 uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vehkalahti, Kimmo 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Viitattu 27.1.2022.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Viertola-Cavallari Ritva, Oksi-Walter, Päivi & Roos, Jonna 2004. Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Siirtolaisuusinstituutin julkaisuja. Web reports nro 25. Viitattu 29.3.2022.
https://www.researchgate.net/publication/328655748_Monikulttuuriset_avioliitot_sillanrakentajina

LIITTEET

Liite 1 Kyselytutkimuksen kysymykset

LAKEE-selvitys - Selvitys lapsikaappauksen ennaltaehkäisemiseksi

Anna vinkkejä muille muuttoa tai kansainvälisen perheen perustamista suunnitteleville vastaamalla kyselyyn, mitä asioita olisi ollut hyvä tietää, ja ottaa huomioon ennen muuttoa, jotta riittävällä tiedolla voidaan omalta osaltaan estää lapsikaappauksia. Mitä tietoa olisit itse kaivanut? Mitä vinkkejä haluat antaa muille perheille, jotka suunnittelevat ulkomaille muuttoa?

Kysely on osa opinnäytetyötä, ja vastauksista kootaan tietopaketti Kaapatut Lapset ry:n verkkosivuille, joka toimii opinnäytetyön toimeksiantajana. Kyselyn jälkeen opinnäytetyö jatkuu toukokuussa yksilöteemahaastatteluilta ja ideariihellä, jotka nauhoitetaan Microsoft Teamsin välityksellä. Vain sähköpostinsa ilmoittaneet kutsutaan näihin, ja annettuja yhteystietoja ei käsitellä yhdessä haastattelussa tulleiden tietojen kanssa. Voitte ilmoittautua näihin vapaaehtoisesti kyselyssä.

Huomioithan, että aihe on arkaluontoinen, ja tunnepitoinen, ja teemme nämä haastattelut luotamuksellisesti. Kyselyjen vastauksia hyödynnetään opinnäytetyössä ja tietopaketin kehittämisessä, mutta tuloksia ei voi yhdistää vastaajiin. Vastaukset hävitetään, kun opinnäytetyö on hyväksytty. Teillä on mahdollisuus etukäteen kysyä opinnäytetyöstä ja osuudestanne siinä.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voitte myös keskeyttää osallistumisen koska tahansa. Mikäli keskeytätte tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana aineistoa.

Opinnäytetyön tekijän yhteystiedot ja lisätietoja: Opinnäytetyöntekijä Kirsi Anttila, kirsi.anttila@humak.fi

Yhteisöpedagogi Yamk, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Ohjaajan yhteystiedot: Pasi Toivanen, M.A. Lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Tel. +358 400 349 372, pasi.toivanen@humak.fi

Varaathan aikaa kyselyyn vastaamiselle, tietosi ovat meille tärkeitä. Kyselyssä on 37

kysymystä, tai vähemmän, mikäli perheessänne ei ole lapsia. Kysymyksissä on myös apukysymyksiä, jotka helpottavat kysymyksiin vastaamista. Kiitos.

Oletko asunut perheesi kanssa ulkomailla? *

Kyllä

Ei

Mikä on parisuhdetilanteesi tällä hetkellä *

Naimisissa

Avoliitossa

Eronnut

Leski

Naimaton/yksinhuoltaja

Asumuserossa

Muu

Mikäli olette eronneet, asutko kumppanisi kanssa

Samassa maassa

Eri maissa

Onko kumppanisi *

Mies

Nainen

Muu

En halua kertoa

Onko kumppanisi *

Suomalainen

Muunmaalainen

Tapasitko kumppanisi *

Suomessa

Ulkomailla

Internetissä

Mikä on tämänhetkinen asuinmaasi/asuinalueesi? *

Keski-Aasia

Pohjois-Aasia

Kaakkois-Aasia

Etelä-Aasia

Länsi-Aasia eli Lähi-itä

Itä-Afrikka

Keski-Afrikka

Pohjois-Afrikka

Etelä-Afrikka

Länsi-Afrikka

Australia

Oseania

Etelä-Amerikka

Pohjois-Amerikka

Eurooppa

Etelämanner

Kuinka monta vuotta olette asuneet yhdessä kyseisessä maassa? *

alle vuoden

1–3 vuotta

4–6 vuotta

7–9 vuotta

10 tai enemmän

Ulkomaille muuttosi syy? *

oma opiskelu

oma työ

parisuhteen perustaminen

kumppanin opiskelu

kumppanin työ

muu

Onko teillä lapsia? *

Kyllä

Ei

Kuinka monta lasta teillä on?

1–2

3–4

5 tai enemmän

Minkä ikäisiä lapsi/lapset ovat?

Missä maassa lapsi/lapset ovat syntyneet?

Vieraaseen kulttuuriin ja lakeihin sopeutuminen

Oliko kumppanisi synnyinmaan/kotimaan lait ja kulttuuri sinulle entuudestaan tuttuja? Mitä/minkälaisia asioita olisit halunnut tietää jo etukäteen ennen perheen perustamista ulkomaille? *

Minkälaisiin kulttuurienvälisiin ristiriitoihin olet törmännyt? Mistä ristiriita syntyi?

Olivatko syynä mahdollisesti kulttuurierot (mm. kommunikaatioerot tai arvoerot), ennakkoluulot vai jonkin muu? Miten tilanne ratkesi? *

Kielet

Osasitko uuden asuinmaan kieltä tai jotain siellä yleisesti käytettyä kieltä ennen muuttoa? *

Hyvin

Hieman

En ollenkaan

Jos et osannut kieltä ennen muuttoa, oletko nyt oppinut kieltä?

Hyvin

Hieman

En ollenkaan

Jos tuli kommunikointiongelmia, miten olisit voinut ehkäistä niitä?

Sopeutuminen, kotoutuminen uuteen kotimaahan

Tutustuitko uudessa kotimaassa muihin ihmisiin ja asuinpaikkasi ympäristöön? *

Kyllä

En

Mikäli tutustuit, tapahtuiko se

työn tai opiskelun kautta

harrastusten kautta

lasten kautta

Itse luomalla kontakteja naapureihin ja asuinpaikan yhteisöihin

Muu

Asuitteko kumppanisi perheen kanssa? *

Kyllä

Ei

Välillä

Tasa-arvo

Millä tavalla ymmärrät tasa-arvon, miten suhtaudut sukupuolten väliseen tasa-arvoon? *

Toteutuiko tasa-arvo suhteessanne? *

Kyllä

Ei

Osittain

Oliko puolisoiden välinen suhde/tyypilliset roolit/arvosuhteet kyseisessä maassa sinulle ennalta tiedossa ja olisitko kaivannut jotain ennakkotietoa asiasta? *

Lasten kasvatus

Oliko teillä samanlaiset näkemykset lapsenkasvatuksessa? Jos ei, minkälaisia eroavaisuuksia kasvatustavoissa näkyi?

Ystävien ja sukulaisten asenteet

Saitteko tukea ystäviltä ja sukulaisilta parisuhteeseenne ja muuttoon? Minkälaista?

Jos olette eronneet, onko suhde kumppanin sukulaisiin säilynyt?

Talous ja raha-asiat

Kuka vastaa/vastasi perheen raha-asioista? Onko se tyypillistä asuinmaassanne? Onko jo-tain talouteen ja raha-asioihin liittyvää, joka olisi ollut hyvä tietää ennen muuttoa? *

Uskonto

Mihin uskontokuntaan sinä ja kumppanisi kuulutte? *

Vaihdoitko uskontoa puolisosasi uskontoon? Jos vaihdoit, niin omaksuitko helposti vieraan uskonnon? Toiko ko. maan uskonto yllättäviä eroja/asioita arkeen? *

Saitko vaikuttaa lasten uskontoon / liitettiinkö lapsenne automaattisesti puolisonne uskontokuntaan?

Matkustaminen

Oletko sinä tai puolisisi matkustaneet lomamatkoille lasten kanssa ilman toista puolisoa toisen puolison luvalla? Onko siitä koitunut ongelmia? Olisitko kaivannut enemmän tietoa lasten kanssa matkustamisesta?

Onko puolisisi kieltänyt sinua tai oletko sinä kieltänyt puolisoasi matkustamasta lastenne kanssa lomamatkalle ja miksi?

Liiton purkautuminen ja huoltajuusasiat

Mikäli olette eronneet kumppanisi kanssa, tuliko esiin yllättäviä asioita ero- ja huoltajuusasioita sovittaessa?

Mistä muista asioista olisit tarvinnut lisätietoa ennen ulkomaille muuttoa? Vinkkejä? *

Ikäsi *

18–27 28–37 38–47

48–57 58 tai yli

Sukupuolesi *

Mies

Nainen

Muu

En halua kertoa

Vapaaehtoinen suostumus jatkohaastatteluun

Haluan osallistua myös toukokuussa (voit valita halutessasi molemmat vaihtoehdot)

yksilötemahaastatteluun Microsoft Teams

ideariihen (ryhmähaastattelu/ideointi) Microsoft Teams

Sähköpostiosoitteesi jatkohaastattelun yhteydenottoa varten

Sähköposti

Kiitos vastauksestasi

Liite 2 Tietopaketti

Julkaistu tietopaketti löytyy sivulta <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kaapatutlapset/tietoa/ulko-suomalaisten-vinkit/>

LAKEE-selvitys – Mitä asioita on hyvä tietää ennen muuttoa tai perheen perustamista ulkomaille - Tietopaketti

Tietopaketin avulla on tarkoitus helpottaa sopeutumista uuden kotimaan kulttuuriin, ja kumppanisi perheen ja maan tapoihin. Riittävä tieto uusista asioista osaltaan ehkäisee parisuhdeongelmia, ja pahimmassa tapauksessa myös lapsikaappauksia. Tietopaketti on koottu haastatteleamalla jo ulkomaille perheen perustaneita vanhempia, ja keräämällä heidän kokemuksiaan ja vinkkejään.

Ottakaa selvää jo ennakoivasti ennen muuttoa ja lasten saamista uuden asuinmaan kulttuurista ja lainsäädännöstä.

Yleisiä ohjeita kotoutumiseen ja sopeutumiseen

Kysele, lue kirjoja, ymmärrä

Kommunikoikaa, käykää lävitse molempien kulttuurien erot ja samankaltaisuudet. Mitä asioita toisen kulttuurissa hyväksyt, tai et pysty hyväksymään?

Pidä kiinni omista mielipiteistäsi ja arvoistasi, keskustelkaa siitä, miten tärkeitä ne ovat teille ja mistä olette valmis joustamaan.

Miettikää, minkälainen on molempien käsitys perheestä, ja selvittäkää mahdolliset eroavaisuudet

Miettikää, miten teette kompromisseja, ja missä asioissa kompromissien teko ei ole mahdollista?

Opettele asuinmaasi kieltä, jotta voit kommunikoida kumppanisi ja hänen perheensä kanssa ja kotoudut paremmin siihen yhteiskuntaan. Kieli on avain kulttuuriin.

Tutustu kumppanisi vanhempiin ja lähisukuun ja heidän perhetaustaansa.

Onko suvussa muita, joilla on ulkomainen kumppani, ja onko perheellä odotuksia ulkomaiselle kumppanille, joista olisi hyvä olla tietoinen?

Miten perheen sisällä käsitellään vaikeita asioita, ja pystytäänkö niistä puhumaan?

Olkaa ystäviä riittävän kauan. Tapaa kumppanisi perhe. Menkää naimisiin ja hankkikaa lapsia vasta, kun olette hyväksyneet molempien kulttuurin ja niiden eroavaisuudet.

Ennen muuttamista ulkomaille tutustu uuden asuinmaan (asioihin)

Saatko uudessa asuinmaassa eläkettä tai työttömyysturvaa, ja missä tilanteissa, saatko pitää tulot itselläsi?

Saatko työskennellä ja opiskella?

Minkälainen palkkataso on miesten ja naisten välillä?

Kuinka uudessa asuinmaassa on perheneuvola- ja lääkäripalvelut järjestetty?

Onko asuinmaassanne tarvittaessa abortti sallittu?

Saatko raskausaikana käydä tutkimuksissa?

Miten päivähoito on järjestetty, onko sitä?

Miten nuorena aloitetaan koulu, minkälaiset koulutusmahdollisuudet on, hyväksytkö uskonnollisen koulun, hyväksyykö koulu kaikki uskonnot?

Onko lapsenne kastettava kyseisen maan uskontoon ennen kouluun menoa?

Selvittäkää ennen avioliittoa perintöasiat kumppanin kuoleman sattuessa, kuka perii ja kenet.

Perhettä suunniteltaessa

Ennen avioliittoa, opettele tuntemaan itsesi ensin, opettele tuntemaan itsesi myös uudessa kulttuurissa ja miten siellä ollaan.

Selvittäkää, minkä mukaan uudessa asuinmaassa uskonto ja kansalaisuus määräytyvät - > saattaa vaikuttaa siihen, mitkä lait koskevat perhettänne

Miten jaatte tulot ja kustannukset, miten jaatte lasten kustannukset?

Saatteko asua yhdessä ennen naimisiin menoa?

Onko teidän oltava naimisissa ennen lasten saamista?

Onko teidän mentävä naimisiin, mikäli kumppani tulee raskaaksi?

Joudutko vaihtamaan uskontoa esim. naimisiin mennessä?

Selvittäkää minkälaiset lastenkasvatusarvot/tavat teillä ja suvulla on.

Tuleeko teidän olla naimissa, jotta lapsi pääsee kouluun?

Minkä asioiden mukaan lasten uskonto ja kansalaisuus määräytyy?

Saako lapsistanne tulla kaksi-kolmikielisiä?

Saatko lääkittää lasta tarvittaessa?

Selvittäkää, minkälaiset roolit molemmilla on perheessä uudessa asuinmaassa, muuttuuko se lapsen saamisen jälkeen

Selvitä uuden asuinmaasi/asunpaikkakuntasi järjestötoiminta, turvakodit, ja suurlähetystön tiedot

Perhe-elämä

Minkälainen rooli/asema isovanhemmilla on perheessänne?

Saatko puhua vapaasti yksityisesti/julkisesti?

Saatko kulkea vapaasti uudessa asuinmaassa?

Onko uudessa asuinmaassa pukeutumissääntöjä, jos on, mistä ne ovat peräisin?

Saavatko ystävät ja sukulaiset vieraila?

Selvitä miten uudessa asuinmaassa lapset kirjataan myös suomeen, ja miten kansalaisuus haetaan

Muista, että sinulla on hyvä olla kirjallinen lupa siihen, että voit matkustaa lapsien kanssa ilman kumppaniasi

Huomioi muuttuuko kumppanisi käytös muuton/avioliiton tai lapsen syntymän jälkeen.

Hanki itsellesi vertaistukea uudesta asuinmaastasi, pidä yhteys omiin sukulaisiin ja ystäviin

Pyydä tarvittaessa apua sukulaisilta, muilta sukulaisilta, järjestöiltä

Eron varalta

Avoliittoa suunnitellessanne, tehkää kirjallinen sopimus tärkeistä asioista mahdollisen eron sattuessa, esim. omaisuuden jakaminen. Keskustelkaa myös siitä, missä maassa lapset asuvat mahdollisen eron jälkeen.

Selvitä miten saat avioeron uudessa asuinmaassa. Selvitä onko ensin haettava asumiseroa, miten eroaa avioerosta, kuinka kauan asioiden käsittely kestää oikeudessa.

Pidä itselläsi oma ja mahdollisten lapsien passit.

(Pidä itselläsi omat ja lasten tulot, jotta eron sattuessa sinulla on rahaa)

Jos tulee ero.

Selvittäkää, tarvitsetteko sekä virallisen eron, että uskonnollisen eron.

Tarvitsetko kumppanisi luvan erolle?

Miten huoltajuus jaetaan, ja miten ne käsitellään oikeudessa, miten kauan kestää.

Saatko eron jälkeen mennä uusiin naimisiin?

Saavatko lapset asua luonasi eron jälkeen, tai mennessäsi uusiin naimisiin?

Selvitä onko tuloillasi mahdollisuus saada ilmaista lakiapua ero- ja huoltajuusasioihin

Mahdollisen eron sattuessa kannattaa selvittää kuuluuko sinulle elatustuki, jos kuuluu, kuka maksaa

Saatteko palata kotimaahanne halutessanne, tarvitaanko siihen puolison lupa

Mikäli eroatte, muistakaa että lapsilla on oikeus molempiin vanhempiin ja molempien kulttuuriin ja uskontoon. Molempien kulttuuri on yhtä arvokas

Liite 3 Sähköpostikutsu

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

LAKEE-selvitys - Selvitys lapsikaappauksen ennaltaehkäisemiseksi – opinnäytetyö

Työn tilaaja Kaapatut Lapset ry

Hei. Olet ilmoittautunut halukkaaksi osallistumaan opinnäytetyöhön sisältyvään teemahaastatteluun, jossa syvennetään kyselytutkimuksessa käsiteltyjä teemoja.

Osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit myös keskeyttää osallistumisen koska tahansa. Mikäli keskeytät tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä vastauksia voidaan käyttää osana aineistoa. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymina.

Haastattelun tarkoituksena on syventää kyselyä, johon olet jo vastannut. Aineiston avulla kehitetään Kaapatut Lapset ry:n verkkosivuille tietopaketti henkilöille, jotka muuttavat perheen kanssa ulkomaille tai perustavat siellä perheen. Jo aiemmin ulkomailla asuneiden, kuten sinun, kokemukset ja vinkit ovat arvokkaita. Taustalla on ajatus, että oikea tieto oikeaan aikaan parantaa asemaa mahdollisen eron sattuessa ja vähentää lapsikaappausriskiä.

Teemahaastattelu toteutetaan Microsoft Teamsin välityksellä, ja ne nauhoitetaan. Osallistumalla hyväksyt nauhoittamisen. Nauhoitteen valmistuttua kysely tallennetaan opinnäytetyöntekijän tietokoneelle, joka on suojattu henkilökohtaisella salasanalla, ja poistetaan pilvipalvelusta. Kukaan muu ei pääse näkemään tallennetta.

Haastattelua hyödynnetään opinnäytetyössä ja tietopaketin kehittämisessä, mutta vastauksia ei voi yhdistää haastateltuihin. Haastattelut hävitetään, kun opinnäytetyö on hyväksytty.

Teemahaastattelut pidetään ajalla 3.5-16.5.2021, ja pyydän teitä lähettämään 2 ehdotusta ajankohdasta, joka sopisi teille haastatteluajankohdaksi. Lähetän vahvistukseksi teille Teams-osallistumiskutsun. Varaattehan aikaa haastattelulle ainakin 45 minuuttia.

Teemat haastatteluun, voit miettiä näitä jo etukäteen, varsinkin mikäli olet eronnut, miten nämä asiat näkyivät erotilanteessa:

Vieraaseen kulttuuriin ja lakeihin sopeutuminen

Kielet

Sopeutuminen, kotoutuminen uuteen kotimaahan

Tasa-arvo

Lasten kasvatus

Ystävien ja sukulaisten asenteet

Talous ja raha-asiat

Uskonto

Matkustaminen

Liiton purkautuminen ja huoltajuusasiat

Jokin muu asia?

Yhteydenottoa odottaen, ystävällisesti

Kirsi Anttila, kirsi.anttila@humak.fi, opinnäytetyöntekijä

Yhteisöpedagogi Yamk

Ohjaajan yhteystiedot: Pasi Toivanen, M.A. Lehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Tel. +358 400 349 372, pasi.toivanen@humak.fi